

Dit document maakt gebruik van bladwijzers

Consultatiedocument

NBA-handreiking 1130

Voorbeelden toepassing van de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA)

Consultatieperiode loopt tot 17 oktober 2024

Koninklijke Nederlandse
Beroepsorganisatie
van Accountants

Voorbeelden toepassing van de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA)

Inhoudsopgave

1 Inleiding	3
1.1 Relatie tussen de VGBA, de toelichting op de VGBA en de handreiking	3
1.2 Gedragsregels voor accountants (in het kort)	3
1.3 Stappenplan toetsingskader VGBA	4
2 Voorbeelden toepassing van de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA)	8
<i>Voorbeelden bij de start van een professionele dienst</i>	<i>8</i>
1.A Aanvaarding en continuering - van een klant of een dienstverband	8
1.B Aanvaarding en continuering - van een opdracht of werkzaamheid	12
2.A Vergoedingen - honorarium en (uren)budget	15
2.B Vergoedingen - aanbrengpremie of commissie (non-assurance)	17
3 Marketing van professionele diensten	20
<i>Voorbeelden bij de uitvoering van een professionele dienst</i>	<i>22</i>
4 Financiële banden met een organisatie (non-assurance)	22
5 Omgaan met tegenstrijdige belangen	24
6 Omgaan met druk om te handelen tegen de regels van de VGBA	27
7 Betrokkenheid bij het niet-integer handelen door anderen	29
<i>Voorbeelden van specifieke professionele diensten</i>	<i>34</i>
8 Beheer van gelden of andere bezittingen (non-assurance)	34
9 Second opinions	37
10 Opstellen van en rapporteren over informatie	39
Bijlage 1 Moreel besluitvormingsmodel voor accountants	42
Bijlage 2 Moreel intervisiemodel	43

1 Inleiding

In deze NBA-handreiking (hierna: handreiking) staan voorbeelden over het toepassen van de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA). Hierbij gebruiken we het stappenplan uit de VGBA. In de Inleiding gaan we kort in op de relatie tussen de VGBA en de handreiking ([paragraaf 1.1](#)), de gedragsregels ([paragraaf 1.2](#)) en het stappenplan ([paragraaf 1.3](#)). We veronderstellen in deze handreiking dat de lezer kennis heeft van de VGBA.

Voor het leesgemak gebruiken we 'je' als we een accountant bedoelen.

1.1 Relatie tussen de VGBA, de toelichting op de VGBA en de handreiking

Het is de bedoeling dat je de handreiking leest in samenhang met de VGBA en de toelichting op de VGBA. De VGBA geeft de normen weer waaraan je je moet houden. De toelichting op de VGBA legt de normen uit. De handreiking bevat voorbeelden uit de praktijk en deze zijn zeker niet uitputtend. Ook kunnen de bedreigingen en maatregelen uit de voorbeelden per situatie verschillen. Het blijft dan ook van belang om te bedenken wat van toepassing is in je eigen situatie.

De handreiking is met grote zorgvuldigheid opgesteld, maar als er toch een afwijking is met de VGBA dan is de VGBA leidend.

1.2 Gedragsregels voor accountants (in het kort)

Accountants hebben een verantwoordelijkheid om te handelen in het algemeen belang en houden zich aan de volgende vijf fundamentele beginselen uit de VGBA:

- Professionaliteit.
- Integriteit.
- Objectiviteit.
- Vakbekwaamheid en zorgvuldigheid.
- Vertrouwelijkheid.

Hierbij let je op mogelijke bedreigingen voor de naleving van deze beginselen en je reageert daarop. In de VGBA staan de stappen die je bij een mogelijke bedreiging moet nemen, ofwel het 'toetsingskader' ([zie paragraaf 1.3](#)). Daarbij gelden de volgende uitgangspunten:

- Je hebt een onderzoekende geest.
- Je past professionele oordeelsvorming toe.
- Je baseert je op wat een objectieve, redelijke en geïnformeerde derde aanvaardbaar en toereikend acht.

De fundamentele beginselen van de VGBA worden verder ingevuld in aanvullende regels voor accountants, zoals de ViO¹ en nadere voorschriften zoals de NV NOCLAR². Of deze regels van toepassing zijn, is afhankelijk van de soort werkzaamheden die je verricht. In deze handreiking verwijzen wij soms naar deze regels voor verdere uitleg.

Wat is een objectieve, redelijke en geïnformeerde derde?

Een objectieve, redelijke en geïnformeerde derde is een denkbeeldig persoon die geen accountant hoeft te zijn, maar wel voldoende kennis en ervaring heeft om jouw conclusies en beslissingen te kunnen beoordelen. Ook is deze persoon bekend met alle feiten en omstandigheden die van belang zijn en die jij weet of zou moeten weten.

¹ Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO).

² Nadere voorschriften handelwijze accountant bij niet-naleving wet- en regelgeving door eigen organisatie of cliënt (NV NOCLAR).

Wanneer is sprake van een bedreiging?

Een bedreiging is een onaanvaardbaar risico dat je je niet aan de fundamentele beginselen kan houden als gevolg van:

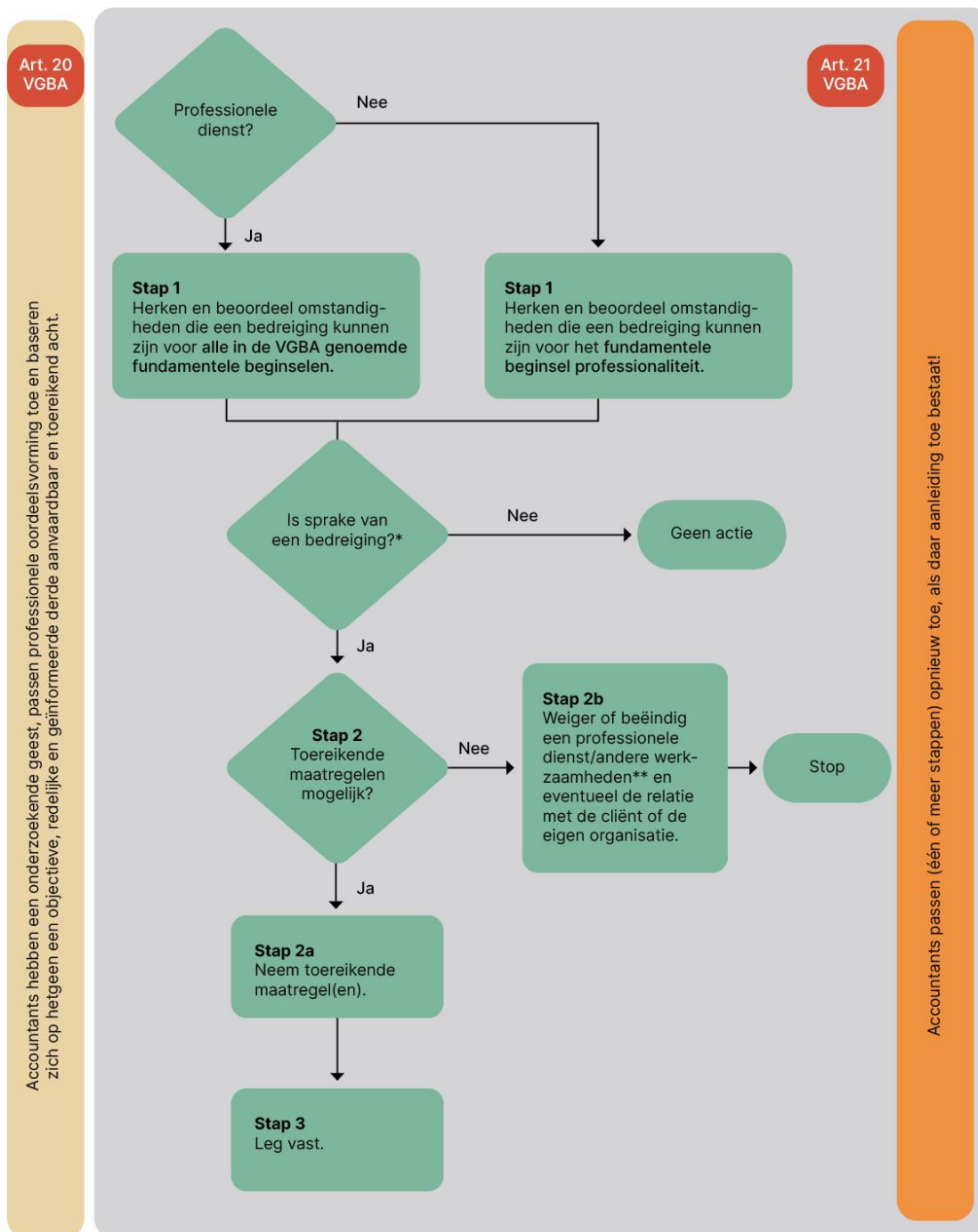
- Eigenbelang.
- Zelftoetsing.
- Belangenbehartiging.
- Vertrouwdheid.
- Intimidatie.

Of een risico aanvaardbaar of onaanvaardbaar is, bepaal je op basis van professionele oordeelsvorming. Daarbij baseer je je op wat een objectieve, redelijke en geïnformeerde derde waarschijnlijk aanvaardbaar vindt. Om alle omstandigheden in beeld te brengen die van belang zijn, heb je een onderzoekende geest nodig.

<i>Heb je hier vragen over? Kijk dan in de VGBA en de toelichting. Bijvoorbeeld:</i>	
<i>Wat houden de fundamentele beginselen in?</i>	Zie de artikelsgewijze toelichting op de VGBA onder Hoofdstuk 2 Fundamentele beginselen.
<i>Wat zijn voorbeelden van bedreigingen?</i>	Zie de artikelsgewijze toelichting op artikel 1 van de VGBA, onder 'bedreiging'.
<i>Wat houdt het toetsingskader in?</i>	Zie de algemene toelichting op de VGBA : <ul style="list-style-type: none"> • Paragraaf 6 'Toetsingskader VGBA'. • Paragraaf 7 'Stappenplan toetsingskader VGBA'.
<i>Wat is een onderzoekende geest?</i>	Zie de artikelsgewijze toelichting op artikel 20, van de VGBA, onderdelen: <ul style="list-style-type: none"> • a (onderzoekende geest). • b (professionele oordeelsvorming). • c (objectieve, redelijke en geïnformeerde derde).
<i>Wat is professionele oordeelsvorming?</i>	
<i>Wat zou een objectieve, redelijke en geïnformeerde derde zich afvragen?</i>	

1.3 Stappenplan toetsingskader VGBA

In de hierna volgende figuur is het stappenplan uit de VGBA opgenomen. Dit stappenplan volgen we bij de voorbeelden in deze NBA-handreiking. Elke stap wordt in een afzonderlijke paragraaf per voorbeeld uitgewerkt. Wij geven in deze paragraaf een toelichting bij enkele stappen.

* Accountants in een situatie als beschreven in de artikelen 5 en 7 tot en met 10 van de VGBA doen in eerste instantie wat in die artikelen staat. Zie Paragraaf 8 Wat als artikelen zelf tot een maatregel verplichten.
 ** Accountants die andere werkzaamheden verrichten dan een professionele dienst, bepalen dit aan de hand van de artikelen 4 en 5 VGBA (artikel 21, lid 2 VGBA is niet van toepassing). Dit zal slechts in uitzonderlijke situaties aan de orde zijn.

Figuur 1: Stappenplan toetsingskader VGBA

Wil je meer weten over het stappenplan? Kijk in de [algemene toelichting op de VGBA](#) 'Paragraaf 7 Stappenplan toetsingskader VGBA'.

Professionele oordeelsvorming (bij alle stappen) - moreel besluitvormingsmodel en intervisiemodel als hulpmiddel

Bij vraagstukken waarbij ethische principes een rol spelen, kan het soms lastig zijn om tot een afweging te komen. Hiervoor kun je gebruik maken van het 'moreel besluitvormingsmodel' van de NBA ([bijlage 1](#)) en het 'moreel intervisiemodel' van Nyenrode Business Universiteit ([bijlage 2](#)). Het moreel besluitvormingsmodel van de NBA omschrijft het proces van besluitvorming en welke factoren hierop van invloed zijn. Het proces kenmerkt zich door:

- 1 Identificatie van het probleem.
- 2 Oordeelsvorming.
- 3 Intentie vormen.
- 4 Uiteindelijk gedrag (het besluit).

Het moreel intervisiemodel van Nyenrode is een stappenplan dat kan helpen bij fase 2 oordeelsvorming, een onderdeel van het gehele proces.

Voer je een professionele dienst uit? (voorafgaand aan stap 1)

Je start in het stappenplan met de vraag of sprake is van een professionele dienst. Dit bepaalt namelijk welke fundamentele beginselen van toepassing zijn. Het fundamentele beginsel professionaliteit geldt altijd: het maakt daarvoor niet uit welke rol of functie je hebt of wat voor werkzaamheden je doet.

In deze NBA-Handreiking gaan we er bij alle voorbeelden vanuit dat sprake is van een professionele dienst. Daarom starten de voorbeelden met stap 1.

Wat zijn voorbeelden van professionele diensten?

Professionele diensten zijn werkzaamheden waarvoor je je vakbekwaamheid als accountant gebruikt of kan gebruiken. Bijvoorbeeld:

- Een controle- of samenstellingsopdracht uitvoeren.
- Een administratie voeren.
- Werkzaamheden op het gebied van administratieve organisatie, belastingen, duurzaamheid en risicobeheersing verrichten.
- Onderhandelingen voeren om zelf tot een onderneming toe te treden.

Ook als je werkzaamheden in de privésfeer doet, kan sprake zijn van een professionele dienst. Bijvoorbeeld je eigen belastingaangifte doen of penningmeester zijn bij een sportvereniging. Ga je daarentegen je eigen auto doorverkopen aan een ander, dan gebruik je waarschijnlijk niet je vakbekwaamheid als accountant en is dit geen professionele dienst.

Wil je meer weten over professionele diensten? Kijk in de [algemene toelichting op de VGBA](#) 'Paragraaf 4 Professionele dienst'.

Wat leg je vast? (stap 3)

Het stappenplan eindigt met het maken van een vastlegging (stap 3). Je moet een vastlegging maken als sprake is van een bedreiging (uitkomst stap 1) én je toereikende maatregelen hebt genomen

(uitkomst stap 2a). In andere gevallen mag je een vastlegging maken, bijvoorbeeld als je de werkzaamheden hebt beëindigd (stap 2b). Je legt het volgende vast:

Bedreiging en beoordeling (stap 1):	Welke omstandigheid of omstandigheden vormen een bedreiging? En waarom?
Maatregelen (stap 2a):	Welke maatregel(en) heb je genomen; en
Conclusie:	Waarom houd je je bij deze bedreiging en deze maatregel(en) toch aan de fundamentele beginselen?

Omdat stap 3 in alle voorbeelden hetzelfde is, nemen we deze alleen hier op.

Wil je meer weten over het vastleggen? Kijk in de [algemene toelichting op de VGBA](#) 'Paragraaf 7.3 Stap 3: leg vast'.

We laten je zien hoe je het stappenplan toepast met de volgende voorbeelden ([Hoofdstuk 2](#)):

Bij de start van een professionele dienst

- 1 Aanvaarding en continuering
 - A van een klant of dienstverband
 - B van een opdracht of werkzaamheid
- 2 Vergoedingen
 - A honorarium en (uren)budget
 - B aanbrengpremie of commissie (non-assurance)
- 3 Marketing van professionele diensten

Bij de uitvoering van een professionele dienst

- 4 Financiële banden met een organisatie (non-assurance)
- 5 Omgaan met tegenstrijdige belangen
- 6 Omgaan met druk om te handelen tegen de regels van de VGBA
- 7 Betrokkenheid bij het niet-integer handelen door anderen

Specifieke professionele diensten

- 8 Beheer van gelden of andere bezittingen van client (non-assurance)
- 9 Second opinions
- 10 Opstellen van en rapporteren over informatie

2 Voorbeelden toepassing van de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA)

Voorbeelden bij de start van een professionele dienst

1.A Aanvaarding en continuering - van een klant of een dienstverband

Als je een nieuwe klant aanvaardt kan dit leiden tot een bedreiging van de fundamentele beginselen. Of als er veranderingen zijn bij bestaande klanten. Ook als je een dienstverband aangaat bij een nieuwe werkgever kan dit leiden tot een bedreiging van de fundamentele beginselen. Of als er veranderingen zijn bij een bestaande werkgever. Wat zijn voorbeelden van mogelijke bedreigingen en wat kun je dan doen? Daarvoor gebruiken we het [stappenplan uit hoofdstuk 1](#).

Specifieke regels

De Nadere voorschriften controle- en overige standaarden (NV COS) en de Nadere voorschriften kwaliteitssystemen (NVKS) zijn een verdere invulling van de artikelen in de VGBA. Afhankelijk van de soort opdracht kunnen aanvullende regels gelden over de integriteit van de klant³. In dit voorbeeld gaan we in op de basis uit de VGBA die voor elke professionele dienst van toepassing is. Je gaat daarbij zelf per soort opdracht na of er nog aanvullende regels gelden.

1.1 Herken omstandigheden die kunnen leiden tot een bedreiging (stap 1)

Bij stap 1 gaat het erom dat je situaties herkent waarin het moeilijk wordt om je te houden aan de fundamentele beginselen. Zo kan een klant of werkgever je onder druk zetten om mee te werken aan onwettige activiteiten of informatie voor je achterhouden. Ook kan onethisch gedrag van de klant op jou afstralen. Dit kan leiden tot een bedreiging van de fundamentele beginselen, zoals de objectiviteit, professionaliteit en integriteit, door onder andere intimidatie. Voorbeelden zijn:

- Mogelijke betrokkenheid bij onethisch gedrag of onwettige activiteiten
 - Een klant heeft veel contant geld.
 - Een werkgever doet zaken in landen met een verhoogd risico op corruptie.
 - Een klant die zich mogelijk niet houdt aan sanctiewetgeving (zoals in verband met de oorlog in Oekraïne).
 - De klant is betrokken bij een rechtszaak over grensoverschrijdend gedrag of wordt in verband gebracht met milieudelicten. Dit is misschien niet meteen van invloed op jouw werkzaamheden, maar het zegt mogelijk wel iets over de integriteit van je klant.
 - De directeur vraagt je om mee te werken aan een discutabele of misschien wel misleidende methode van financiële verslaggeving, zoals een wijziging van de voorraadwaardering om aan eisen van de bank te kunnen voldoen.
 - Bij de werkgever is mogelijk zwart geld aanwezig (belastingfraude).
 - De klant is betrokken bij mogelijke illegale activiteiten, zoals een (online) casino of hacken.
 - De klant is mogelijk betrokken bij illegale activiteiten, zoals handel in drugs of mensenhandel.

- Het achterhouden van informatie
 - De directeur-eigenaar verzwijgt een lening waardoor belangrijke informatie ontbreekt in de jaarrekening die jij maakt.

- Vertrouwdheid

³ Zie bijvoorbeeld artikel 10 van de Nadere voorschriften kwaliteitssystemen (NVKS) of artikel 12 van Besluit toezicht accountantsorganisaties (Bta) en de Nadere voorschriften controle- en overige standaarden (NV COS).

- Je wordt door je broer gevraagd om de jaarrekening samen te stellen van zijn onderneming. Hij is heel positief over vorderingen die al meer dan een jaar open staan. Het risico is dat je te veel mee gaat in zijn positieve inschattingen.
- Je werkt al jaren samen met de financieel directeur en je bent daardoor mogelijk minder kritisch op uitleg van de financieel directeur over de waardering van een post in de jaarrekening.
- Je bent bevriend geraakt met je klant en je vraagt daardoor niet zo door op de uitleg die je van je klant krijgt.

Het voorbeeld over een bedreiging door vertrouwdschap hebben we hier niet uitgewerkt. Wil je hier meer over weten? Kijk dan in de toelichting op de VGBA in onder andere 7.2.1 'Stap 2a: neem toereikende maatregelen' respectievelijk de toelichting op artikel 11 over 'vooringenomenheid'.

- Onvoldoende ervaring, training of andere opleiding
 - Je overweegt je te gaan richten op klanten in de overheidssector. Bij je vorige werkgever heb je hier ervaring mee opgedaan, maar je hebt de ontwikkelingen niet meer bijgehouden.

Het voorbeeld over een bedreiging door onvoldoende ervaring, training of andere opleiding hebben we hier niet uitgewerkt. Wil je hier meer over weten? Kijk dan in [voorbeeld 1B](#) over het aanvaarden en continueren van een opdracht of werkzaamheid.

1.2 Beoordeel de omstandigheden (vervolg stap 1): is sprake van een bedreiging?

Het beoordelen van de aard van de omstandigheden en de samenhang daarvan helpt je om de aanwezigheid van een bedreiging in te schatten. Om deze beoordeling te kunnen maken, heb je inzicht in de klant of werkgever nodig. Voorbeelden zijn⁴:

- Het beoordelen van verschillende aspecten zoals:
 - de eigenaren, management, met governance belaste personen, de aard van de bedrijfsactiviteiten en in welke land of regio deze plaats vinden.
- Het raadplegen van meerdere bronnen zoals:
 - internet, handelsregister Kamer van Koophandel, aandeelhoudersregister, UBO-register en collegiaal overleg (zie onderstaand).
- Een oriënterend gesprek met de potentiële nieuwe klant of werkgever.
- Het stellen van vragen aan de klant of werkgever over de omstandigheid die kan leiden tot een bedreiging, zoals:
 - Waarom heeft de klant veel contant geld? Hoe gaat de werkgever om met klanten uit landen met verhoogd risico op corruptie?
- Eventuele andere stappen die kunnen volgen uit het kwaliteitssysteem van een accountantseenheid.

Of sprake is van een bedreiging verschilt per situatie en hangt ook samen met de houding van de klant of werkgever. Onderkent deze de mogelijke bedreiging en is deze bereid om hieraan iets te doen (zie hiernavolgende paragraaf 1.3)? Bespreek met de potentiële nieuwe klant of werkgever dat je het belangrijk vindt dat deze ethisch handelt en dat jij je houdt aan gedrags- en beroepsregels voor accountants.

Je stelt je actief, kritisch en alert op en gaat zo nodig op onderzoek uit naar meer informatie. Kijk naar de situatie zoals een 'objectieve, redelijke en geïnformeerde derde' ernaar zou kijken. Zou deze

⁴ Deels afkomstig uit 'Aan de slag!' van de AFM uit 2022, Par. 2.3 Integriteit van de controlecliënt, zie <https://www.accountant.nl/siteassets/accountant.nl/diversen/afm-rapport-aan-de-slag-15-december-2022.pdf>.

vinden dat sprake is van een onaanvaardbaar risico om je te houden aan de fundamentele beginselen? Dan is sprake van een bedreiging. Het kan je helpen om hierover met anderen te spreken, zoals een collega, een leidinggevende of een andere accountant. Zien zij de situatie ook als een bedreiging? Of niet? En waarom? Ook kun je het 'moreel besluitvormingsmodel' ([bijlage 1](#)) of het 'moreel intervisiemodel' ([bijlage 2](#)) gebruiken.

Is sprake van een bestaande klant of werkgever?

Beoordeel dan geregeld of sprake is van gewijzigde omstandigheden of andere signalen die, alleen of gezamenlijk kunnen leiden tot een bedreiging van de fundamentele beginselen. Vergelijk ook de situaties uit [voorbeeld 6](#) over druk om te handelen tegen de regels in de VGBA.

Collegiaal overleg (art. 15a VGBA)

Bij een potentiële nieuwe klant kun je gebruik maken van collegiaal overleg. Je neemt dan contact op met de vorige of nog huidige accountant. Bij bepaalde opdrachten is het collegiaal overleg verplicht voorgeschreven in de VGBA (artikel 15a): namelijk bij een controle-, beoordelings- en samenstellingsopdracht van historische financiële informatie.

Uit het collegiaal overleg kan bijvoorbeeld blijken dat de motivering van de potentiële nieuwe klant niet overeenstemt met de informatie van de vorige of huidige accountant. Zo kan het bestaan van onenigheid tussen de klant en de voorgaande of de huidige accountant van invloed zijn op je beslissing om een nieuwe klant aan te nemen.

Is er geen accountant als voorganger? Maar is er wel een andere relevante professional die voor deze potentiële nieuwe klant werkt, zoals een controller, administrateur of fiscalist?

Dan kan het zinvol zijn om met deze professional contact op te nemen.

Het is zorgvuldig als je de klant informeert dat je contact opneemt met de vorige of huidige accountant dan wel andere professional. Dit kan bijvoorbeeld door vermelding in de offerte of in een oriënterend gesprek.

Gaat het om het krijgen van kennis over een nieuwe werkgever?

Ook dan kun je contact opnemen met de accountant of andere professional die daar werkzaam is of werkzaam was⁵.

Wil je meer weten over collegiaal overleg? Kijk dan in de [artikelsgewijze toelichting](#) op artikel 15a van de VGBA. Deze gaat ook in op de situatie waarin vrijwillig collegiaal overleg plaats vindt met een accountant of een andere professional.

1.3 Zijn toereikende maatregelen mogelijk? (stap 2)

Bij een bedreiging moet je toereikende maatregelen nemen. Een maatregel is toereikend als die ertoe leidt dat je je houdt aan de fundamentele beginselen. Je moet dit ook zo snel mogelijk doen. Eén maatregel kan mogelijk niet genoeg zijn en dan zijn meerdere maatregelen nodig. Net zoals in stap 1 kijk je naar de situatie zoals een 'objectieve, redelijke en geïnformeerde derde' dat zou doen.

Een voorbeeld van een maatregel is dat je met de klant bespreekt dat de klant of werkgever:

- Stopt met de omstandigheid die leidt tot de bedreiging.
- Een fraude ongedaan maakt of herstelt.
- Actie neemt om de omstandigheid die leidt tot de bedreiging te voorkomen in de toekomst. Denk hierbij aan het aanpassen van de corporate governance, het nemen van interne beheersingsmaatregelen of het vervangen van de betrokken persoon of management.

⁵ Zie onderdeel e van artikel 16 van de VGBA over een mogelijke uitzondering van de plicht tot geheimhouding.

Het is van belang dat je volgt of de klant of werkgever de toezegging ook daadwerkelijk naleeft.

Daarnaast zijn er bij een accountantseenheid mogelijk stappen die volgen uit het kwaliteitssysteem, zoals bijvoorbeeld een opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling gericht op de bedreiging of een tweede lezing.

Wat als geen toereikende maatregelen mogelijk zijn?

Is het niet mogelijk om toereikende maatregelen te nemen? Heb je ondanks een gesprek of toezeggingen onvoldoende vertrouwen in de klant of werkgever? Of worden de afspraken niet opgevolgd? Dan neem je de klant niet aan of ga je het dienstverband niet aan. Gaat het om een al bestaande klant of dienstverband? Dan beëindig je de relatie met de klant of de eigen organisatie. Het is belangrijk om een zorgvuldige belangenafweging te maken waarbij de uitkomst per situatie zal verschillen.

Overweeg je om te stoppen met de professionele dienst of een relatie te beëindigen? Kijk dan in de [algemene toelichting op de VGBA: Paragraaf 7.2. Stap 2b: stop!](#)

Is sprake van het niet naleven van wet- en regelgeving of van fraude?

Dan zijn mogelijk nog andere maatregelen nodig op grond van de NV NOCLAR⁶ of de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft). Wij verwijzen daarvoor naar de betreffende regelgeving en bijbehorende uitleg⁷.

1.4 Wat leg je vast? (stap 3)

Een toelichting over de vastlegging kun je vinden in [paragraaf 1.3 Stappenplan toetsingskader VGBA uit Hoofdstuk 1 Inleiding](#).

⁶ Nadere voorschriften handelwijze accountant bij niet-naleving wet- en regelgeving door eigen organisatie of cliënt (NV NOCLAR).

⁷ Zie voor uitleg NBA-handreiking 1124 - Richtsnoeren voor de interpretatie van de Wwft.

1.B Aanvaarding en continuering - van een opdracht of werkzaamheid

Als je een opdracht of werkzaamheid aanvaardt of continueert kan dit leiden tot een bedreiging van de fundamentele beginselen. Wat zijn voorbeelden van mogelijke bedreigingen en wat kun je dan doen? Daarvoor gebruiken we het [stappenplan uit hoofdstuk 1](#).

Specifieke regels

De Nadere voorschriften controle- en overige standaarden (NV COS) en de Nadere voorschriften kwaliteitssystemen (NVKS) zijn een verdere invulling van de artikelen in de VGBA. Afhankelijk van de soort opdracht kunnen aanvullende regels gelden over het aanvaarden en continueren van de klant⁸. In dit voorbeeld gaan we in op de basis uit de VGBA die voor elke professionele dienst van toepassing is. Je gaat daarbij zelf per soort opdracht na of er nog aanvullende regels gelden.

1.1 Herken omstandigheden die kunnen leiden tot een bedreiging (stap 1)

Bij stap 1 gaat het erom dat je situaties herkent waarin het moeilijk wordt om je te houden aan de fundamentele beginselen. Zo kan een nieuwe opdracht bij een bestaande of nieuwe klant of nieuwe werkzaamheden bij je werkgever leiden tot een bedreiging van de vakbekwaamheid en zorgvuldigheid, objectiviteit of professionaliteit door eigen belang of belangenbehartiging.

Voorbeelden zijn:

- Onvoldoende ervaring, training of andere opleiding
 - Je wordt gevraagd om een duurzaamheidsverslag op te stellen. Je hebt hier nog geen ervaring mee of een training voor gevolgd.
 - Je klant heeft een controleverklaring nodig voor een subsidie. Je hebt al lange tijd geen controle-opdrachten meer gedaan of de betreffende regelgeving bijgehouden.
- Onvoldoende beschikbare tijd
 - Je directeur heeft binnen enkele dagen gegevens nodig voor de bank, terwijl jij meer tijd nodig hebt. Je voelt je onder druk staan om de deadline te halen omdat het belangrijk is voor de continuïteit van je organisatie.
- Onvoldoende capaciteit
 - De (kwalitatieve) bezetting van je team is niet toereikend door bezuinigingen of door vacatures.
- Onvolledige, beperkte of anderszins inadequate informatie
 - Je contact met een vestiging in het buitenland loopt heel moeizaam waardoor de benodigde gegevens niet beschikbaar zijn.
 - Je wordt door een klant gevraagd om een opdracht uit te voeren terwijl een andere accountant normaliter wordt ingeschakeld. Mogelijk beschik je niet over alle informatie of beweegredenen van de klant.
- Tegenstrijdige belangen
 - Je doet al vele jaren een samenstellingsopdracht voor een onderneming waarvan de eigenaren met elkaar getrouwd zijn. Ze gaan scheiden en vragen jou voor de zakelijke begeleiding van de scheiding.
 - Je klant is eigenaar van een onderneming en wil deze verkopen. Je wordt zowel door de koper als verkoper gevraagd voor de zakelijke afwikkeling daarvan.

⁸ Zie bijvoorbeeld artikel 10 van de Nadere voorschriften kwaliteitssystemen (NVKS) of artikel 12 van Besluit toezicht accountantsorganisaties (Bta) en de Nadere voorschriften controle- en overige standaarden (NV COS).

Het voorbeeld over een bedreiging door tegenstrijdige belangen hebben we hier niet uitgewerkt. Wil je hier meer over weten? Kijk dan in [voorbeeld 5](#) over het omgaan met tegenstrijdige belangen.

1.2 Beoordeel de omstandigheden (vervolg stap 1): is sprake van een bedreiging?

Het beoordelen van de aard van de omstandigheden en de samenhang daarvan helpt je om de aanwezigheid van een bedreiging in te schatten. Waar kun je dan aan denken? Voorbeelden zijn:

- Wat is de aard en complexiteit van de activiteiten van de klant of werkgever?
- Wat is de doelstelling van de opdracht of werkzaamheid, zijn er specifieke vereisten en wat houden de werkzaamheden in?
- Welke kennis heb je nodig? Hoeveel tijd en capaciteit heb je nodig en is deze beschikbaar?
- Neemt je leidinggevende, klant of werkgever de bedreiging serieus en denkt deze mee over mogelijke maatregelen?
- Hoe is je eigen positie? Kun je omstandigheden veranderen (hiërarchie/senioriteit)? Werk je alleen of samen met anderen? Kun je gebruik maken van kennis bij anderen? Zijn er anderen die je werk mee bekijken of reviewen?
- Eventuele andere stappen die volgen uit het kwaliteitssysteem van een accountantseenheid.

Je stelt je actief, kritisch en alert op en gaat zo nodig op onderzoek uit naar meer informatie. Kijk naar de situatie zoals een 'objectieve, redelijke en geïnformeerde derde' ernaar zou kijken. Zou deze vinden dat sprake is van een onaanvaardbaar risico om je te houden aan de fundamentele beginselen? Dan is sprake van een bedreiging. Het kan je helpen om hierover met anderen te spreken, zoals een collega, een leidinggevende of een andere accountant. Zien zij de situatie ook als een bedreiging? Of niet? En waarom? Ook kun je het 'moreel besluitvormingsmodel' ([bijlage 1](#)) of het 'moreel intervisiemodel' ([bijlage 2](#)) gebruiken.

1.3 Zijn toereikende maatregelen mogelijk? (stap 2)

Bij een bedreiging moet je toereikende maatregelen nemen. Een maatregel is toereikend als die ertoe leidt dat je je houdt aan de fundamentele beginselen. Je moet dit ook zo snel mogelijk doen. Eén maatregel kan mogelijk niet genoeg zijn en dan zijn meerdere maatregelen nodig. Net zoals in stap 1 kijk je naar de situatie zoals een 'objectieve, redelijke en geïnformeerde derde' dat zou doen.

Voorbeelden van maatregelen zijn:

- Zorg voor voldoende tijd en capaciteit
 - Je maakt afspraken met de klant of werkgever over een realistisch tijdschema voor de uitvoering van de opdracht of taak.
 - Je mag de capaciteit van het team of afdeling uitbreiden.
- Pas de opdracht of werkzaamheid aan
 - Je bespreekt de bedreiging met de klant of werkgever: wat zijn de gevolgen en (on)mogelijkheden? Is het mogelijk om tot een aanpassing te komen van taken, werkzaamheden of prioriteiten?
- Zorg voor de benodigde deskundigheid of informatie
 - Je volgt een cursus over de verslaggevingseisen op het gebied van duurzaamheid.
 - Je neemt contact op met een andere accountant die een doorlopende opdracht heeft bij de klant.
 - Je krijgt assistentie van een persoon met de vereiste deskundigheid.

- Eventuele andere stappen die kunnen volgen uit het kwaliteitssysteem van een accountantseenheid, zoals een opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling gericht op de bedreiging of een tweede lezing.

Wil je een deskundige inschakelen?

Wil je gebruik maken van de werkzaamheden van een deskundige? Ga dan de reputatie, expertise, beschikbaarheid en de voor de deskundige geldende beroeps- en ethische voorschriften na. Je kan deze informatie krijgen door je eerdere ervaring met de deskundige of door anderen daarover te raadplegen. Voor bepaalde opdrachten, zoals controle-opdrachten⁹, kunnen de Standaarden van de NV COS bepaalde eisen stellen.

Wat als geen toereikende maatregelen mogelijk zijn?

Is het niet mogelijk om toereikende maatregelen te nemen? Dan weiger of beëindig je de werkzaamheden. In het uiterste geval beëindig je zelfs de relatie met de klant of de eigen organisatie. Het is belangrijk om een zorgvuldige belangenafweging te maken waarbij de uitkomst per situatie zal verschillen.

Overweeg je om te stoppen met de werkzaamheden of een relatie te beëindigen? Kijk dan in de [algemene toelichting op de VGBA](#): Paragraaf 7.2. Stap 2b: stop!

1.4 Wat leg je vast? (stap 3)

Een toelichting over de vastlegging kun je vinden in [paragraaf 1.3 Stappenplan toetsingskader VGBA uit Hoofdstuk 1 Inleiding](#).

⁹ Zie Standaard 620 Gebruikmaken van de werkzaamheden van een door de accountant ingeschakelde deskundige van de NV COS.

2.A Vergoedingen - honorarium en (uren)budget

De hoogte van het honorarium of het budget voor de professionele dienst kan het naleven door de accountant van de fundamentele beginselen bedreigen. Wat zijn voorbeelden van mogelijke bedreigingen en wat kun je dan doen? Daarvoor gebruiken we het [stappenplan uit hoofdstuk 1](#).

Wat verstaan we onder een honorarium of budget?

Een honorarium is de geldelijke beloning voor het uitvoeren van een professionele dienst betaald door een klant. Een budget is het (intern) te besteden bedrag of aantal uren voor het uitvoeren van een professionele dienst. Een intern accountant, overheidsaccountant of accountant in business zal vooral met een urenbudget te maken hebben.

2.1 Herken omstandigheden die kunnen leiden tot een bedreiging (stap 1)

Bij stap 1 gaat het erom dat je situaties herkent waarin het moeilijk wordt om je te houden aan de fundamentele beginselen. Zo kan de hoogte van een honorarium of budget leiden tot een bedreiging van de vakbekwaamheid en zorgvuldigheid en objectiviteit door eigenbelang.

Voorbeelden hiervan zijn:

- Een (te) laag budget of honorarium
 - Je hebt een vast budget en de uren daarvan zijn mogelijk ontoereikend om de werkzaamheden uit te voeren met de benodigde diepgang.
 - Je blijkt meer uren nodig te hebben dan vooraf ingeschat voor de werkzaamheden. Je ervaart druk om niet alle benodigde werkzaamheden te verrichten, omdat de extra uren niet gefactureerd kunnen worden.
- Een hoog budget of honorarium
 - Je krijgt een ruim honorarium voor een opdracht en je wilt deze klant niet kwijt raken. Je gaat daardoor te veel mee in de uitleg van de klant.
 - Een klant draagt veel bij aan de omzet van de accountantseenheid waar je werkt en de accountantseenheid kan deze omzet niet missen.

Het voorbeeld over een bedreiging door een hoog budget of honorarium hebben we hier niet uitgewerkt. Deze heeft overeenkomsten met voorbeeld 4 over financiële banden. In het geval van assurance-opdrachten verwijzen wij naar paragraaf 5.2 'Relatieve omvang van vergoedingen' van de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO).

Dat accountants onderling voor een vergelijkbare professionele dienst een ander honorarium of budget kunnen vragen is op zich niet strijdig met de beroepsethiek. Dit kan ontstaan door strategische of commerciële keuzes, verschillen in tarief, opbouw van een opdrachtteam of werkwijze.

2.2 Beoordeel de omstandigheden (vervolg stap 1): is sprake van een bedreiging?

Het beoordelen van de aard van de omstandigheden en de samenhang daarvan helpt je om de aanwezigheid van een bedreiging in te schatten. Denk hierbij aan het volgende:

- Hoe complex zijn de werkzaamheden?
- Wat is een realistische planning van de benodigde uren?
- Wat vindt een andere accountant, die niet bij de werkzaamheden of de opdracht is betrokken, van het budget of honorarium?
- Is de opdrachtgever bekend met de opbouw van het honorarium of budget en welke werkzaamheden hieronder vallen?
- Neemt de klant of werkgever de bedreiging serieus en denkt deze mee over mogelijke maatregelen?

Je stelt je actief, kritisch en alert op en gaat zo nodig op onderzoek uit naar meer informatie. Kijk naar de situatie zoals een 'objectieve, redelijke en geïnformeerde derde' ernaar zou kijken. Zou deze vinden dat sprake is van een onaanvaardbaar risico om je te houden aan de fundamentele beginselen? Dan is sprake van een bedreiging. Het kan je helpen om hierover met anderen te spreken, zoals een collega, een leidinggevende of een andere accountant. Zien zij de situatie ook als een bedreiging? Of niet? En waarom? Ook kun je het 'moreel besluitvormingsmodel' ([bijlage 1](#)) of het 'moreel intervisiemodel' ([bijlage 2](#)) gebruiken.

2.3 Zijn toereikende maatregelen mogelijk? (stap 2)

Bij een bedreiging moet je toereikende maatregelen nemen. Een maatregel is toereikend als die ertoe leidt dat je je houdt aan de fundamentele beginselen. Je moet dit ook zo snel mogelijk doen. Eén maatregel kan mogelijk niet genoeg zijn en dan zijn meerdere maatregelen nodig. Net zoals in stap 1 kijk je naar de situatie zoals een 'objectieve, redelijke en geïnformeerde derde' dat zou doen.

Voorbeelden van maatregelen zijn:

- Het aanpassen van het honorarium of budget.
- Het beschikbaar krijgen van voldoende uren: je maakt afspraken met de klant of werkgever over een realistisch budget voor de benodigde uren.
- Het aanpassen van de professionele dienst: is het mogelijk om tot een aanpassing te komen van taken, werkzaamheden of prioriteiten?
- De kwaliteit van de uitvoering van de opdracht laten toetsen door iemand die niet betrokken is bij de professionele dienst.
- Eventuele andere stappen die kunnen volgen uit het kwaliteitssysteem van een accountantseenheid.

Wat als geen toereikende maatregelen mogelijk zijn?

Is het niet mogelijk om toereikende maatregelen te nemen? Dan weiger of beëindig je de professionele dienst. In het uiterste geval beëindig je zelfs de relatie met de klant of de eigen organisatie. Het is belangrijk om een zorgvuldige belangenafweging te maken waarbij de uitkomst per situatie zal verschillen.

Overweeg je om te stoppen met de professionele dienst of een relatie te beëindigen? Kijk dan in de [algemene toelichting op de VGBA](#): Paragraaf 7.2. Stap 2b: stop!

2.4 Wat leg je vast? (stap 3)

Een toelichting over de vastlegging kun je vinden in [paragraaf 1.3 Stappenplan toetsingskader VGBA uit Hoofdstuk 1 Inleiding](#).

2.B Vergoedingen - aanbrengpremie of commissie (non-assurance)

Een aanbrengpremie of een commissie voor een professionele relatie of dienst kan het naleven van de fundamentele beginselen bedreigen. Wat zijn voorbeelden van mogelijke bedreigingen en wat kun je dan doen? Daarvoor gebruiken we het [stappenplan uit hoofdstuk 1](#).

Wat is een aanbrengpremie of commissie?

Een aanbrengpremie of commissie is een vergoeding die een accountant verstrekt aan een derde als de accountant een professionele dienst of relatie verwerft die door die derde naar de accountant is doorverwezen. Andersom kan een accountant ook een aanbrengpremie of commissie krijgen van een andere partij als vergoeding voor het doorverwijzen van een derde. Een financiële tegenprestatie voor een geheel of gedeeltelijk door de accountant overgenomen accountantspraktijk (aankoopprijs) wordt niet beschouwd als aanbrengpremie of commissie.

Wat als sprake is van een assurance-opdracht?

Onderstaande voorbeelden hebben geen betrekking op assurance-opdrachten. Daarvoor geldt de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en wordt verwezen naar artikel 23 van de ViO over resultaatafhankelijke vergoedingen. Het is verboden een assurance-opdracht uit te voeren als een resultaatafhankelijke vergoeding voor de assurance-opdracht is overeengekomen. Een aanbrengpremie of commissie wordt aangemerkt als resultaatafhankelijke vergoeding¹⁰.

2.1 Herken omstandigheden die kunnen leiden tot een bedreiging (stap 1)

Bij stap 1 gaat het erom dat je situaties herkent waarin het moeilijk wordt om je te houden aan de fundamentele beginselen. Zo kan een aanbrengpremie of commissie leiden tot een bedreiging van de objectiviteit respectievelijk vakbekwaamheid en zorgvuldigheid door eigenbelang. Voorbeelden zijn:

- Je bent niet in staat is om een gevraagde dienst te verlenen, zoals een advies over het internationaal verrekenen van BTW. Je ontvangt een aanbrengpremie van een belastingadviseur omdat je de klant daar naar doorverwijst. Je bent daardoor mogelijk onvoldoende kritisch over de dienstverlening van de belastingadviseur.
- Je wordt door een andere accountant gevraagd om een advies te geven over de interne organisatie. Je betaalt een aanbrengpremie aan een andere accountant omdat die de klant naar jou doorverwijst. Omdat je de gemaakte kosten van de aanbrengpremie wil terugverdienen tijdens de uitvoering van de opdracht, besteedt je mogelijk minder tijd aan de opdracht dan vaktechnisch benodigd is.
- Je ontvangt een commissie van het softwarebedrijf als je je klant adviseert een bepaald boekhoudpakket te kopen. Je bent daardoor onvoldoende kritisch of het boekhoudpakket voor je klant de beste oplossing is.

2.2 Beoordeel de omstandigheden (vervolg stap 1): is sprake van een bedreiging?

Wees bij een aanbrengpremie of commissie bedacht op een mogelijke bedreiging van de objectiviteit. Hoewel het verbod van resultaatafhankelijke vergoedingen uit de ViO (artikel 23) niet van toepassing is op non-assurancediensten, kan deze wel een indicatie geven voor een mogelijke bedreiging voor de objectiviteit. Het beoordelen van de aard van de omstandigheden en de samenhang daarvan helpt je om de aanwezigheid van een bedreiging in te schatten. Denk hierbij aan het volgende:

- Omvang
 - Wat is de grootte van de aanbrengpremie of commissie? Hoe verhoudt deze zich tot het honorarium voor de opdracht?
- Belang

¹⁰ Zie de toelichting op artikel 1 van de ViO.

- Heb je zelf een (financieel) voordeel van de aanbrengr premie of commissie?
- Ben je actief betrokken bij de overeenkomst met een andere partij over een aanbrengr premie of commissie?
- Relatie met je werkzaamheden
 - Zijn de werkzaamheden van de deskundige, die een aanbrengr premie betaalt aan jou, van invloed op jouw werkzaamheden?
 - Beoordeel jij de werkzaamheden van een andere accountant, die een aanbrengr premie betaalt aan jou?
- Druk
 - Wordt er door het management druk op je uitgeoefend om een bepaald softwarepakket aan te raden aan een klant?

Je stelt je actief, kritisch en alert op en gaat zo nodig op onderzoek uit naar meer informatie. Kijk naar de situatie zoals een 'objectieve, redelijke en geïnformeerde derde' ernaar zou kijken. Zou deze vinden dat sprake is van een onaanvaardbaar risico om je te houden aan de fundamentele beginselen? Dan is sprake van een bedreiging. Het kan je helpen om hierover met anderen te spreken, zoals een collega, een leidinggevende of een andere accountant. Zien zij de situatie ook als een bedreiging? Of niet? En waarom? Ook kun je het 'moreel besluitvormingsmodel' ([bijlage 1](#)) of het 'moreel intervisiemodel' ([bijlage 2](#)) gebruiken.

2.3 Zijn toereikende maatregelen mogelijk? (stap 2)

Bij een bedreiging moet je toereikende maatregelen nemen. Een maatregel is toereikend als die ertoe leidt dat je je houdt aan de fundamentele beginselen. Je moet dit ook zo snel mogelijk doen. Eén maatregel kan mogelijk niet genoeg zijn en dan zijn meerdere maatregelen nodig. Net zoals in stap 1 kijk je naar de situatie zoals een 'objectieve, redelijke en geïnformeerde derde' dat zou doen.

Voorbeelden van maatregelen zijn:

- Bespreken
 - Je bespreekt met de klant die naar jou is doorverwezen dat je daarvoor een aanbrengr premie hebt betaald.
 - Je bespreekt met de klant die je wilt doorverwijzen naar een andere deskundige dat je daarvoor een aanbrengr premie ontvangt en je vraagt hiervoor toestemming.
 - Je vraagt vooraf toestemming van de klant voor het ontvangen van een commissie van het softwarebedrijf omdat de klant een door jou aanbevolen boekhoudpakket overweegt te kopen;
- Het beschikbaar krijgen van voldoende tijd
 - Je maakt voldoende tijd en gekwalificeerde medewerkers vrij voor de uitvoering van de opdracht.
 - Je maakt afspraken met de klant/werkgever over een realistisch tijdschema voor de uitvoering van de opdracht/taak.

Wat als geen toereikende maatregelen mogelijk zijn?

Is het niet mogelijk om toereikende maatregelen te nemen? Dan weiger of beëindig je de professionele dienst. In het uiterste geval beëindig je zelfs de relatie met de klant of de eigen organisatie. Het is belangrijk om een zorgvuldige belangenafweging te maken waarbij de uitkomst per situatie zal verschillen.

Overweeg je om te stoppen met de professionele dienst of een relatie te beëindigen? Kijk dan in de [algemene toelichting op de VGBA](#): Paragraaf 7.2. Stap 2b: stop!

2.4 Wat leg je vast? (stap 3)

Een toelichting over de vastlegging kun je vinden in [paragraaf 1.3 Stappenplan toetsingskader VGBA uit Hoofdstuk 1 Inleiding](#).

3 Marketing van professionele diensten

Marketing van professionele diensten kan het naleven van de fundamentele beginselen bedreigen. Wat zijn voorbeelden van mogelijke bedreigingen en wat kun je dan doen? Daarvoor gebruiken we het [stappenplan uit hoofdstuk 1](#).

3.1 Herken omstandigheden die kunnen leiden tot een bedreiging (stap 1)

Bij stap 1 gaat het erom dat je situaties herkent waarin het moeilijk wordt om je te houden aan de fundamentele beginselen. Zo kan marketing van de organisatie waar je werkt leiden tot een bedreiging van de professionaliteit door eigenbelang. Voorbeelden zijn:

- Je kantoor wekt mogelijk overtrokken verwachtingen met de aangeboden diensten of de kwaliteiten en ervaring, zoals:
 - Het profileren op de website met diensten als estate planning, belastingadvies of assurance, terwijl de accountants en andere medewerkers hier weinig ervaring mee hebben.
- Je maakt niet onderbouwde vergelijkingen met de werkzaamheden van een derde, zoals:
 - Je geeft in een uiting aan dat je beter bent dan een ander kantoor.
- Je kantoor adverteert met lage of onrealistische vaste prijzen terwijl hier nog kosten bijkomen, zonder dit duidelijk te vermelden.
- Je kantoor sponsort een sporter die als tegenprestatie reclame voor jouw kantoor maakt op de sportkleding. De sporter blijkt de belasting te ontduiken en dit schaadt de reputatie van jouw kantoor.

Het voorbeeld over een bedreiging door sponsoring hebben we hier niet uitgewerkt. Deze heeft overeenkomsten met voorbeeld 1A over '*Aanvaarding en continuering - van een klant of een dienstverband*' waar we ingaan op betrokkenheid van een klant bij onethisch gedrag of onwettige activiteiten. In het geval van assurance-opdrachten verwijzen wij naar paragraaf 9.4 '*Associatie met de verantwoordelijke entiteit*' van de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO).

Het is belangrijk om eerlijk en transparant te zijn in marketing en promotionele activiteiten, zodat de klanten realistische verwachtingen hebben en vertrouwen kunnen opbouwen in jou als accountant en de organisatie voor wie je werkt.

3.2 Beoordeel de omstandigheden (vervolg stap 1): is sprake van een bedreiging?

Het beoordelen van de aard van de omstandigheden en de samenhang daarvan helpt je om de aanwezigheid van een bedreiging in te schatten. Denk hierbij aan het volgende:

- Hoe zou een 'objectieve, redelijke en geïnformeerde derde' naar een marketinguiting kijken?
- Hoe zou de marketinguiting op jezelf overkomen wanneer deze door een collega accountant zou worden gedaan?
- Je bent alert op reacties van anderen en collega-accountants op de verrichte vormen van marketing van je eigen kantoor.

Je stelt je actief, kritisch en alert op en gaat zo nodig op onderzoek uit naar meer informatie. Kijk naar de situatie zoals een 'objectieve, redelijke en geïnformeerde derde' ernaar zou kijken. Zou deze vinden dat sprake is van een onaanvaardbaar risico om je te houden aan de fundamentele beginselen? Dan is sprake van een bedreiging. Het kan je helpen om hierover met anderen te spreken, zoals een collega, een leidinggevende of een andere accountant. Zien zij de situatie ook als

een bedreiging? Of niet? En waarom? Ook kun je het 'moreel besluitvormingsmodel' ([bijlage 1](#)) of het 'moreel intervisiemodel' ([bijlage 2](#)) gebruiken.

3.3 Zijn toereikende maatregelen mogelijk? (stap 2)

Bij een bedreiging moet je toereikende maatregelen nemen. Een maatregel is toereikend als die ertoe leidt dat je je houdt aan de fundamentele beginselen. Je moet dit ook zo snel mogelijk doen. Eén maatregel kan mogelijk niet genoeg zijn en dan zijn meerdere maatregelen nodig. Net zoals in stap 1 kijk je naar de situatie zoals een 'objectieve, redelijke en geïnformeerde derde' dat zou doen.

Voorbeelden van maatregelen zijn:

- Je gaat in gesprek met je leidinggevende, de verantwoordelijke voor marketing of een andere persoon die over de inhoudelijk benodigde kennis en kunde beschikt.
- Je gaat na of je kantoor zich aan de Nederlandse Reclame Code houdt¹¹.
- Je bespreekt een marketingcampagne of aanprijzing met een collega-accountant of je raadpleegt bij twijfel de NBA.

Wat als geen toereikende maatregelen mogelijk zijn?

Is het niet mogelijk om toereikende maatregelen te nemen? Dan pas je je promotionele activiteiten aan of zie je af van de oorspronkelijk gekozen vorm van marketing van je professionele dienst.

3.4 Wat leg je vast? (stap 3)

Een toelichting over de vastlegging kun je vinden in [paragraaf 1.3 Stappenplan toetsingskader VGBA uit Hoofdstuk 1 Inleiding](#).

¹¹ Zie [Homepagina - Stichting Reclame Code](#).

Voorbeelden bij de uitvoering van een professionele dienst

4 Financiële banden met een organisatie (non-assurance)

Als je een financiële band hebt met een organisatie waarvoor je een professionele dienst verricht, kan dit het naleven van de fundamentele beginselen bedreigen. Wat zijn voorbeelden van mogelijke bedreigingen en wat kun je dan doen? Daarvoor gebruiken we het [stappenplan uit hoofdstuk 1](#).

Wat als sprake is van een assurance-opdracht?

Onderstaande voorbeelden hebben geen betrekking op assurance-opdrachten. Daarvoor geldt de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en wordt verwezen naar hoofdstuk 8 van de ViO over Financiële belangen en naar hoofdstuk 9 van de ViO over leningen en andere zakelijke relaties.

4.1 Herken omstandigheden die kunnen leiden tot een bedreiging (stap 1)

Bij stap 1 gaat het erom dat je situaties herkent waarin het moeilijk wordt om je te houden aan de fundamentele beginselen. Zo kan een financiële band met een organisatie waar je werkzaam bent leiden tot een bedreiging van de objectiviteit, integriteit of vertrouwelijkheid door eigenbelang.

Denk hierbij aan de situatie dat je invloed hebt op de cijfers en een persoonlijk voordeel kan behalen bij het gunstig voorstellen van de cijfers. Soms kan het gaan om een financiële beloning voor het uitoefenen van je functie. Eenzelfde bedreiging kan indirect ook ontstaan als je familielid een financiële band heeft, of een andere persoonlijke relatie.

Voorbeelden zijn:

- Je wilt op persoonlijke titel een tijdelijke lening verstrekken aan een klant waarvoor je de jaarrekening samenstelt. De klant kan zo de periode overbruggen die het kost om een aantal financierders bij elkaar te krijgen.
- Je hebt aandelen in het bedrijf van je klant en stelt ook de jaarrekening samen.
- Je bent werkzaam als controller en je komt in aanmerking voor een winstafhankelijke bonus.
- Je hebt als financieel directeur aandelen in de eigen organisatie.
- Een gezinslid heeft aandelenopties in de organisatie waar jij als directeur werkt.
- Jij en alle andere medewerkers kunnen aandelen kopen bij je werkgever.

4.2 Beoordeel de omstandigheden (vervolg stap 1): is sprake van een bedreiging?

Wees bij een financiële band bedacht op een mogelijke bedreiging van de objectiviteit. Hoewel hoofdstuk 8 en 9 van de ViO niet van toepassing zijn op non-assurancediensten, kunnen deze wel een indicatie geven voor een mogelijke bedreiging voor de objectiviteit. Het beoordelen van de aard van de omstandigheden en de samenhang daarvan helpt je om de aanwezigheid van een bedreiging in te schatten. Denk hierbij aan het volgende:

- Omvang
 - Wat is de grootte van de financiële band?
 - Wat is de verhouding tot jouw vaste beloning en de persoonlijke financiële omstandigheden?
- Gevolg voor je werkzaamheden of handelen
 - In welke mate kun je de cijfers beïnvloeden? Werk je mee aan de totstandkoming van de cijfers, ben je (eind)verantwoordelijk als controller of neem je als manager/directeur besluiten? Dan heb je meer invloed dan een AO/IB-medewerker.
 - Kan de financiële band op een andere (indirecte) manier van invloed zijn op je werkzaamheden of handelen?

- Voorschriften en procedures in je organisatie
 - Zijn er in je organisatie voorschriften of procedures over financiële banden of beloningsvormen?

- Bespreken binnen je organisatie
 - Bespreek de financiële band met je leidinggevende.
 - Bespreek de financiële band met een beloningscommissie of personen belast met governance.

Je stelt je actief, kritisch en alert op en gaat zo nodig op onderzoek uit naar meer informatie. Kijk naar de situatie zoals een 'objectieve, redelijke en geïnformeerde derde' ernaar zou kijken. Zou deze vinden dat sprake is van een onaanvaardbaar risico om je te houden aan de fundamentele beginselen? Dan is sprake van een bedreiging. Het kan je helpen om hierover met anderen te spreken, zoals een collega, een leidinggevende of een andere accountant. Zien zij de situatie ook als een bedreiging? Of niet? En waarom? Ook kun je het 'moreel besluitvormingsmodel' ([bijlage 1](#)) of het 'moreel intervisiemodel' ([bijlage 2](#)) gebruiken.

4.3 Zijn toereikende maatregelen mogelijk? (stap 2)

Bij een bedreiging moet je toereikende maatregelen nemen. Een maatregel is toereikend als die ertoe leidt dat je je houdt aan de fundamentele beginselen. Je moet dit ook zo snel mogelijk doen. Eén maatregel kan mogelijk niet genoeg zijn en dan zijn meerdere maatregelen nodig. Net zoals in stap 1 kijk je naar de situatie zoals een 'objectieve, redelijke en geïnformeerde derde' dat zou doen.

Voorbeelden van maatregelen zijn:

- Je laat de werkzaamheden verrichten door een andere accountant binnen je accountantseenheid.
- Je laat de uitgevoerde werkzaamheden beoordelen door een deskundig persoon die geen financiële banden heeft.
- Je maakt gebruik van een opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling.
- Je gaat na of er toereikende procedures zijn over financiële banden of beloningsvormen en volgt deze.
- Je legt de financiële band voor aan een daarvoor aangestelde persoon of commissie.
- Je ziet af van de financiële band, vermindert deze of stoot de financiële band in zijn geheel af.

Wat als geen toereikende maatregelen mogelijk zijn?

Is het niet mogelijk om toereikende maatregelen te nemen? Dan weiger of beëindig je de professionele dienst. In het uiterste geval beëindig je zelfs de relatie met de klant of de eigen organisatie. Het is belangrijk om een zorgvuldige belangenafweging te maken waarbij de uitkomst per situatie zal verschillen.

Overweeg je om te stoppen met de professionele dienst of een relatie te beëindigen? Kijk dan in de [algemene toelichting op de VGBA](#): Paragraaf 7.2. Stap 2b: stop!

4.4 Wat leg je vast? (stap 3)

Een toelichting over de vastlegging kun je vinden in [paragraaf 1.3 Stappenplan toetsingskader VGBA uit Hoofdstuk 1 Inleiding](#).

5 Omgaan met tegenstrijdige belangen

Als jouw belang conflicteert met het belang van je klant of werkgever kan dit het naleven van de fundamentele beginselen bedreigen. Dat kan ook het geval zijn als de belangen van klanten of andere partijen onderling strijdig zijn. Wat zijn voorbeelden van mogelijke bedreigingen en wat kun je dan doen? Daarvoor gebruiken we het [stappenplan uit hoofdstuk 1](#).

5.1 Herken omstandigheden die kunnen leiden tot een bedreiging (stap 1)

Bij stap 1 gaat het erom dat je situaties herkent waarin het moeilijk wordt om je te houden aan de fundamentele beginselen. Zo kunnen tegenstrijdige belangen leiden tot een bedreiging van de objectiviteit en vertrouwelijkheid door eigenbelang of belangenbehartiging. Een belangenconflict kan ontstaan door uiteenlopende financiële of commerciële belangen of concurrerende activiteiten.

Voorbeelden zijn:

- Je werkt voor twee partijen waarvan de belangen onderling strijdig kunnen zijn of die zich in de toekomst kunnen ontwikkelen als onderling strijdig, zoals:
 - Je zit in de toezichtsorganen van twee concurrerende organisaties.
 - Je verricht opdrachten voor klanten die elkaars concurrent zijn.
 - Een vader en dochter hebben ieder een eigen onderneming en zijn beiden jouw klant. Ze vragen jou om een advies over een onderhandse lening.
 - Je klant is eigenaar van een onderneming en wil deze verkopen. Je wordt zowel door de koper als verkoper gevraagd voor de zakelijke afwikkeling daarvan.
 - Je doet al vele jaren een samenstellingsopdracht voor een onderneming waarvan de eigenaren met elkaar getrouwd zijn. Ze gaan scheiden en vragen jou voor de zakelijke begeleiding van de scheiding.
 - Je stelt financiële informatie op voor twee managementleden die overwegen om het bedrijf waar jullie werken over te nemen.

- Jouw belang is in strijd met die van je klant of werkgever, zoals:
 - Je participeert gezamenlijk met een belangrijke concurrent van een klant of werkgever in een joint venture of een soortgelijk samenwerkingsverband.
 - Je concurreert rechtstreeks met een klant of werkgever dan wel via een nevenfunctie.

Mag je als accountant een bijzonder belang vertegenwoordigen? Of een civielrechtelijk standpunt innemen? Dit kan mits je bepaalde maatregelen neemt. Kijk in de [artikelsgewijze toelichting op artikel 11 van de VGBA](#).

5.2 Beoordeel de omstandigheden (vervolg stap 1): is sprake van een bedreiging?

Het beoordelen van de aard van de omstandigheden en de samenhang daarvan helpt je om de aanwezigheid van een bedreiging in te schatten. Let hierbij op veranderende omstandigheden die ook geleidelijk kunnen ontstaan, zoals een mediation die helaas toch uitloopt in een conflict. Denk hierbij aan het volgende:

- Waar gaat het om?
 - Welke partijen zijn betrokken? Denk aan klant, werkgever, andere partijen.
 - Welke rollen hebben deze partijen? Denk een koper/verkoper, kredietverstrekker/kredietnemer.
 - Wat is de kwestie waarover de belangen van de partijen conflicteren?
 - Hoe verhouden deze belangen zich tot elkaar en tot je eigen belang?
 - Wat is de grootte van deze belangen?
 - Is sprake van een conflict of ruzie?

- Heb je de beschikking gekregen over vertrouwelijke informatie?
- Wat kan er mis gaan?
 - Is er een direct verband tussen de professionele dienst en de kwestie waarover de belangen van de partijen conflicteren?
 - Is het mogelijk dat je een partij benadeelt omdat je jouw kennis ten gunste van een andere partij aanwendt?
 - Heb je een persoonlijk voordeel door kennis over degene met wie je een strijdig belang hebt, zoals een concurrent?
 - Kan het strijdig belang op een andere (indirecte) manier van invloed zijn op je werkzaamheden of handelen?
 - Ben je objectief? Of heb je een bepaalde sympathie of voorkeur? Bijvoorbeeld omdat een aandeelhouder de organisatie voortzet waarvoor je de jaarrekening opstelt, terwijl de andere aandeelhouder wordt uitgekocht.
- Voorschriften en procedures in je organisatie
 - Zijn er in je organisatie voorschriften of procedures die je kan volgen?

Je stelt je actief, kritisch en alert op en gaat zo nodig op onderzoek uit naar meer informatie. Je houdt altijd rekening met de belangen van alle betrokkenen. Kijk naar de situatie zoals een 'objectieve, redelijke en geïnformeerde derde' ernaar zou kijken. Zou deze vinden dat sprake is van een onaanvaardbaar risico om je te houden aan de fundamentele beginselen? Dan is sprake van een bedreiging. Het kan je helpen om hierover met anderen te spreken, zoals een collega, een leidinggevende of een andere accountant. Zien zij de situatie ook als een bedreiging? Of niet? En waarom? Ook kun je het 'moreel besluitvormingsmodel' ([bijlage 1](#)) of het 'moreel intervisiemodel' ([bijlage 2](#)) gebruiken.

5.3 Zijn toereikende maatregelen mogelijk? (stap 2)

Bij een bedreiging moet je toereikende maatregelen nemen. Een maatregel is toereikend als die ertoe leidt dat je je houdt aan de fundamentele beginselen. Je moet dit ook zo snel mogelijk doen. Eén maatregel kan mogelijk niet genoeg zijn en dan zijn meerdere maatregelen nodig. Net zoals in stap 1 kijk je naar de situatie zoals een 'objectieve, redelijke en geïnformeerde derde' dat zou doen.

Voorbeelden van maatregelen zijn:

- Je bent duidelijk over je rol.
- Je bespreekt met je klant, werkgever of andere betrokken partij het tegenstrijdige belang. En je vraagt om toestemming om onder die omstandigheden de professionele dienst uit te voeren.
- Je trekt je terug uit het besluitvormingsproces over de kwestie die aanleiding geeft tot het strijdig belang.
- Je maakt een scheiding of andere indeling van bepaalde verantwoordelijkheden en taken.
- Je maakt gebruik van passend toezicht, bijvoorbeeld door te handelen onder toezicht van een uitvoerend of niet-uitvoerend bestuurder.
- Je zet een onpartijdige bemiddelaar in.
- Je maakt gebruik van een opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling gericht op de bedreiging of van een tweede lezing.

Vertrouwelijkheid van informatie

- Wees alert op het naleven van de vertrouwelijkheid bij het delen van informatie, ook binnen je eigen organisatie.

- Je maakt gebruik van gescheiden opdrachtteams.
- Duidelijke richtlijnen en training voor je medewerkers over de beveiliging en de vertrouwelijkheid van specifieke gegevens.
- Geheimhoudingsverklaringen die door je medewerkers zijn ondertekend.
- IT-maatregelen zoals toereikende toegangsbeveiliging en een beveiligde opslag van vertrouwelijke gegevens.

Wat als geen toereikende maatregelen mogelijk zijn?

Is het niet mogelijk om toereikende maatregelen te nemen? Of is het nodig om alle betrokken partijen toestemming te vragen om onder die omstandigheden een professionele dienst uit te voeren en krijg je deze niet? Dan weiger of beëindig je de professionele dienst. In het uiterste geval beëindig je zelfs de relatie met de klant of de eigen organisatie. Het is belangrijk om een zorgvuldige belangenafweging te maken waarbij de uitkomst per situatie zal verschillen.

Overweeg je om te stoppen met de professionele dienst of een relatie te beëindigen? Kijk dan in de [algemene toelichting op de VGBA](#): Paragraaf 7.2. Stap 2b: stop!

5.4 Wat leg je vast? (stap 3)

Een toelichting over de vastlegging kun je vinden in [paragraaf 1.3 Stappenplan toetsingskader VGBA uit Hoofdstuk 1 Inleiding](#).

6 Omgaan met druk om te handelen tegen de regels van de VGBA

Mensen of omstandigheden kunnen je onder druk zetten om iets te doen dat tegen de regels in de VGBA ingaat. Wat zijn voorbeelden van mogelijke bedreigingen en wat kun je dan doen? Daarvoor gebruiken we het [stappenplan uit hoofdstuk 1](#).

6.1 Herken omstandigheden die kunnen leiden tot een bedreiging (stap 1)

Bij stap 1 gaat het erom dat je situaties herkent waarin het moeilijk wordt om je te houden aan de fundamentele beginselen. Je kan bijvoorbeeld druk ervaren van je leidinggevende, een klant of een investeerder. Je kan ook druk voelen door bepaalde doelstellingen zoals het behalen van een bepaalde omzet of winst. Dit kan leiden tot een bedreiging van alle fundamentele beginselen door intimidatie.

Voorbeelden hiervan zijn:

- Belangenverstrengeling
 - Een familielid wil graag de nieuwe leverancier worden bij jouw organisatie. Dit familielid vraagt jou om ervoor te zorgen dat je werkgever kiest voor het familielid in plaats van andere mogelijke leveranciers.
 - Je klant trakteert je op een gezamenlijke golfvakantie in Portugal. Je hebt het gevoel daardoor iets voor je klant terug te moeten doen en stelt je minder kritisch op.

Het voorbeeld over een bedreiging van de objectiviteit door een vakantie hebben we hier niet uitgewerkt. Wij verwijzen hiervoor naar de toelichting op artikel 10a en 11a van de VGBA over 'geschenken, persoonlijke uiting van gastvrijheid, belofte of andere dienst'. In het geval van assurance-opdrachten geldt hoofdstuk 6 van de ViO over 'Geschenken en gastvrijheid'.

- Druk om informatie aan te passen
 - Je bent controller bij een organisatie. Het resultaat van de organisatie voldoet niet aan de financieringsvoorwaarden van de bank. Je voelt je hiervoor verantwoordelijk en zou het resultaat kunnen aanpassen zodat het wel voldoet.
- Druk om te handelen zonder voldoende deskundigheid of zorgvuldigheid
 - Je werkt in een team dat de jaarrekening controleert en je manager wil persé dat je een deadline haalt. Je kan daardoor niet overzien of je werkzaamheden toereikend zijn.
- Druk om een ander te misleiden
 - Je collega verzwijgt tijdens een bespreking met de controlerend accountant dat een grote vordering waarschijnlijk oninbaar is. Je collega vraagt jou om dit niet verder te vertellen.

6.2 Beoordeel de omstandigheden (vervolg stap 1): is sprake van een bedreiging?

Het beoordelen van de aard van de omstandigheden en de samenhang daarvan helpt je om de aanwezigheid van een bedreiging in te schatten. Denk hierbij aan het volgende:

- Hoe loyaal ben je aan de persoon of organisatie die druk uitoefent?.
- Oefenen anderen macht op je uit? Denk aan een gezagsverhouding, beschadiging van de arbeidsrelatie of dreiging van ontslag.
- Wat is de bedoeling van de persoon die druk uitoefent? En hoeveel druk oefent die persoon op je uit?
- Sta je alleen in je zienswijze tegenover een meerderheid (groepsdruk)?
- Moedigt de leiding ethisch gedrag aan? Of staan ze onethisch gedrag toe?

- Zijn er procedures in je organisatie aanwezig hoe om te gaan met druk of intimidatie?

Je stelt je actief, kritisch en alert op en gaat zo nodig op onderzoek uit naar meer informatie. Kijk naar de situatie zoals een 'objectieve, redelijke en geïnformeerde derde' ernaar zou kijken. Zou deze vinden dat sprake is van een onaanvaardbaar risico om je te houden aan de fundamentele beginselen? Dan is sprake van een bedreiging. Het kan je helpen om hierover met anderen te spreken, zoals een collega, een leidinggevende of een andere accountant. Zien zij de situatie ook als een bedreiging? Of niet? En waarom? Ook kun je het 'moreel besluitvormingsmodel' ([bijlage 1](#)) of het 'moreel intervisiemodel' ([bijlage 2](#)) gebruiken.

6.3 Zijn toereikende maatregelen mogelijk? (stap 2)

Bij een bedreiging moet je toereikende maatregelen nemen. Een maatregel is toereikend als die ertoe leidt dat je je houdt aan de fundamentele beginselen. Je moet dit ook zo snel mogelijk doen. Eén maatregel kan mogelijk niet genoeg zijn en dan zijn meerdere maatregelen nodig. Net zoals in stap 1 kijk je naar de situatie zoals een 'objectieve, redelijke en geïnformeerde derde' dat zou doen.

Voorbeelden van maatregelen zijn:

- De persoon die druk uitoefent daarop aanspreken.
- De ander erop wijzen dat je je moet houden aan gedragsregels voor accountants.
- Het volgen van een procedure bij je organisatie hoe om te gaan met druk of intimidatie, het gebruiken van een klokkenluidersregeling.
- De hulp van anderen krijgen zoals hoger management, een andere accountant, een auditcomité of degenen belast met governance bij je organisatie.
- De hulp van een jurist.
- Het vragen om andere verantwoordelijkheden of taken zodat je niet langer betrokken bent bij de persoon of organisatie die druk uitoefent.

Inzet van een ander

- Je bespreekt je afwegingen met een collega-accountant of een andere deskundig persoon.
- Je laat de uitgevoerde werkzaamheden beoordelen door collega-accountant of een andere deskundig persoon.
- Je maakt gebruik van een opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling gericht op de bedreiging of van een tweede lezing.

Wat als geen toereikende maatregelen mogelijk zijn?

Is het niet mogelijk om toereikende maatregelen te nemen? Dan weiger of beëindig je de professionele dienst. In het uiterste geval beëindig je zelfs de relatie met de klant of de eigen organisatie. Het is belangrijk om een zorgvuldige belangenafweging te maken waarbij de uitkomst per situatie zal verschillen.

Overweeg je om te stoppen met de professionele dienst of een relatie te beëindigen? Kijk dan in de [algemene toelichting op de VGBA](#): Paragraaf 7.2. Stap 2b: stop!

6.4 Wat leg je vast? (stap 3)

Een toelichting over de vastlegging kun je vinden in [paragraaf 1.3 Stappenplan toetsingskader VGBA uit Hoofdstuk 1 Inleiding](#).

7 Betrokkenheid bij het niet-integer handelen door anderen

Soms kan het voorkomen dat anderen niet-integer handelen en dat je daarbij betrokken raakt. Dit kan leiden tot een bedreiging van de fundamentele beginselen. Wat zijn voorbeelden van mogelijke bedreigingen en wat kun je dan doen? Daarvoor gebruiken we het [stappenplan uit hoofdstuk 1](#) en de specifieke artikelen uit de VGBA over het niet-integer handelen door anderen.

7.1 Herken omstandigheden die kunnen leiden tot een bedreiging (stap 1)

Bij stap 1 gaat het erom dat je situaties herkent waarin het moeilijk wordt om je te houden aan de fundamentele beginselen. Zo kan het niet-integer handelen van anderen leiden tot een bedreiging van de professionaliteit, integriteit of vertrouwelijkheid door vertrouwdheid of intimidatie.

Voorbeelden hiervan zijn:

- Je raakt betrokken bij het niet-integer handelen van anderen, zoals:
 - Een ander geeft een onjuiste voorstelling van zaken in jouw aanwezigheid, zoals:
 - Je gaat met je klant mee naar een gesprek bij de bank over een financieringsaanvraag en je klant geeft een te eenzijdig beeld.
 - Je collega verzwijgt tijdens een interne bespreking dat een grote vordering waarschijnlijk oninbaar is.
 - Je bent als externe accountant aanwezig bij de Algemene vergadering van aandeelhouders en het bestuur geeft (mogelijk met opzet) een antwoord dat niet correct is.
 - Je vult de belastingaangifte van een klant in en dient deze in bij de Belastingdienst. Later blijkt dat de klant bewust onjuiste informatie heeft verstrekt aan jou.
 - Je ziet in de krant een persbericht van je klant dat een onjuist beeld geeft. Je neemt daarom contact met je klant: er blijkt dat bewust bepaalde zaken in het persbericht achterwege zijn gelaten.
 - Je ziet dat iemand een ander onder onevenredig zware druk zet of chanteert.

Ben je betrokken geraakt bij het niet-integer handelen van een ander? Dan is artikel 7 van de VGBA van toepassing. Wij werken dit in onderstaand voorbeeld verder uit. Voor meer uitleg verwijzen wij naar de [artikelsgewijze toelichting](#) op artikel 7 van de VGBA.

- Je eigen organisatie handelt niet-integer, zoals:
 - Een medewerker geeft namens jouw eigen organisatie een onjuiste voorstelling van zaken, zoals:
 - Je bent interim-controller en gaat met de directeur-aandeelhouder mee naar een gesprek bij de bank over een financieringsaanvraag. De directeur-aandeelhouder geeft een zeer eenzijdig beeld bij dit gesprek.
 - Het bestuur geeft bij de Algemene vergadering van aandeelhouders (mogelijk met opzet) een antwoord dat niet correct is.
 - Je bent penningmeester bij een vereniging en de voorzitter geeft (mogelijk met opzet) een onjuiste uitleg bij de ledenvergadering.

Wat is 'je eigen organisatie'?

Dit is de organisatie waarbij je werkt of waaraan je bent verbonden. Voor verdere uitleg verwijzen wij naar de [artikelsgewijze toelichting](#) van de VGBA onder hoofdstuk 1 'Definities'.

Vermoed je dat je organisatie niet-integer handelt?

Dan is artikel 8 van de VGBA toepassing. Wij verwijzen daarvoor naar de [artikelsgewijze toelichting](#) op artikel 8 van de VGBA.

Vermoed je dat je organisatie niet-integer handelt? En ben je ook betrokken geraakt bij het niet-integer handelen van een ander?

Dan zijn zowel artikel 7 als 8 van de VGBA van toepassing. Wij verwijzen daarvoor naar:

- De [artikelsgewijze toelichting](#) op artikel 7 en 8 van de VGBA.
- De [algemene toelichting op de VGBA](#) onder Paragraaf 14 'Wat als accountants meer artikelen in de VGBA naast elkaar moeten toepassen'.

- Je raakt betrokken bij informatie die materieel onjuist, onvolledig of misleidend is, zoals:
 - Een materiële fout in de jaarrekening na publicatie.
 - Een te positieve, misleidende voorstelling van zaken in een prognose.
 - Een materieel onjuiste belastingaangifte of subsidieaanvraag.

Word je in verband gebracht met informatie die materieel onjuist, onvolledig of misleidend is?

Dan is artikel 9 van de VGBA van toepassing. Wij verwijzen daarvoor naar de [artikelsgewijze toelichting](#) op artikel 9 van de VGBA.

Word je in verband gebracht met informatie die materieel onjuist, onvolledig of misleidend is? En ben je ook betrokken geraakt bij het niet-integer handelen van een ander?

Dan zijn zowel artikel 7 als 9 van de VGBA van toepassing. Wij verwijzen daarvoor naar:

- De [artikelsgewijze toelichting](#) op artikel 7 en 9 van de VGBA.
- De [algemene toelichting](#) op de VGBA onder Paragraaf 14 'Wat als accountants meer artikelen in de VGBA naast elkaar moeten toepassen'.

- Een ander stelt jouw betrokkenheid bij informatie anders voor dan deze in werkelijkheid is, zoals:
 - Een onderneming doet ten onrechte voorkomen dat je een goedkeurende controleverklaring bij een rapportage hebt afgegeven.
 - Een onderneming verspreidt een jaarrekening en suggereert dat deze door jou is samengesteld, terwijl dat niet zo is.

Wordt jouw betrokkenheid bij informatie door een ander onjuist voorgesteld?

Dan is artikel 10 van de VGBA van toepassing. Wij verwijzen daarvoor naar de [artikelsgewijze toelichting](#) op artikel 10 van de VGBA.

Wordt jouw betrokkenheid bij informatie door een ander onjuist voorgesteld? En ben je ook betrokken geraakt bij het niet-integer handelen van een ander?

Dan zijn zowel artikel 7 als 10 van de VGBA van toepassing. Wij verwijzen daarvoor naar:

- De [artikelsgewijze toelichting](#) op artikel 7 en 10 van de VGBA.
- De [algemene toelichting](#) op de VGBA onder Paragraaf 14 'Wat als accountants meer artikelen in de VGBA naast elkaar moeten toepassen'.

7.1.1 Wat als ook sprake is van het niet naleven van wet- en regelgeving?

Als sprake is van het niet naleven van wet- en regelgeving zijn mogelijk andere stappen nodig dan in dit voorbeeld worden uitgewerkt. Niet-integer gedrag is een ruim begrip en kan ook het niet-naleven van wet- en regelgeving omvatten. Stel dat je betrokken bent bij of in verband wordt gebracht met niet-integer gedrag van een ander en dit gedrag blijkt te bestaan uit het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Bijvoorbeeld:

- Je hebt een afvalverwerkingsbedrijf van afgedankte chemicaliën als klant. Het verwerken is erg kostbaar en aan strenge (milieu)regelgeving onderworpen. Je hoort dat het bedrijf nu een (veel

goedkopere) manier heeft gevonden om deze stoffen (niet) te verwerken. Namelijk door deze simpelweg via een Afrikaans land aldaar (illegaal) te dumpen.

Gaat het om het niet-naleven van wet- en regelgeving van een klant of je eigen organisatie?
In dat geval ga je eerst na of je volgens de NV NOCLAR moet reageren.

Wil je meer weten over het niet naleven van wet- en regelgeving? Wij verwijzen daarvoor naar de [algemene toelichting op de VGBA](#) onder Paragraaf 15 'Wat als (ook) sprake is van niet-naleven wet- en regelgeving? Volgens de NV NOCLAR reageren?'

7.2 Beoordeel de omstandigheden (vervolg stap 1): is sprake van een bedreiging?

Je gaat hierbij na of sprake is van een situatie uit artikel 7 van de VGBA:

- Is sprake van niet-integer handelen door een ander?
- Ben je hierbij betrokken of word je hiermee in verband gebracht? Of vermoed je dat een ander je hierbij wil betrekken?

Als sprake is van een situatie uit artikel 7 van de VGBA is *altijd* sprake van een bedreiging waarbij je maatregelen moet nemen. Dat is in artikel 7 van de VGBA zo bepaald.

Voor meer uitleg verwijzen wij naar de [artikelsgewijze toelichting](#) op artikel 7 van de VGBA.

7.3 Zijn toereikende maatregelen mogelijk? (stap 2)

Bij een bedreiging moet je toereikende maatregelen nemen. Een maatregel is toereikend als die ertoe leidt dat je je houdt aan de fundamentele beginselen. Je moet dit ook zo snel mogelijk doen. Eén maatregel kan mogelijk niet genoeg zijn en dan zijn meerdere maatregelen nodig. Kijk naar de situatie zoals een 'objectieve, redelijke en geïnformeerde derde' ernaar zou kijken.

De maatregelen zijn gericht op het beëindigen van het niet-integer gedrag van de ander (zie artikel 7 lid 1 VGBA).

Voorbeelden zijn:

- Je stuurt het gesprek zo bij dat wel een correcte weergave wordt gegeven.
- Je vraagt de ander om de onjuiste voorstelling van zaken te corrigeren.
- Je stapt op omdat de ander de onjuiste voorstelling van zaken niet corrigeert, ondanks jouw aandringen.
- Je vraagt om een schorsing van de Algemene vergadering van aandeelhouders¹² en spreekt de directie aan op het antwoord dat niet klopt.
- Je spreekt je klant aan op het bewust verstrekken van onjuiste informatie en je corrigeert zo nodig de foutieve belastingaangifte.
- Je vraagt je klant om het persbericht te rectificeren en gaat na of dit ook daadwerkelijk wordt gedaan.

Als het niet-integer gedrag van de ander is beëindigd, kan je het soms nog nodig vinden om hiervan afstand te nemen. Als het niet lukt om het niet-integer gedrag van de ander te beëindigen, ben je daartoe verplicht (zie hiernavolgende paragraaf 7.3.1).

Gaat het om een situatie dat een ander onevenredige druk uitoefent of chanteert?

Kijk dan naar de voorbeelden van maatregelen in [paragraaf 6.3 van voorbeeld 6](#) over 'Omgaan met druk om te handelen tegen de regels van de VGBA'.

¹² Zie voor meer informatie NBA-handreiking 1118 Het optreden van de externe accountant in de algemene vergadering van aandeelhouders.

7.3.1 Lukt het niet om het niet-integer gedrag van de ander te beëindigen? (vervolg stap 2)

Als het niet lukt om het niet-integer gedrag van de ander te beëindigen, neem je afstand van dat gedrag (zie artikel 7 lid 2 VGBA over 'distantiëren'). Kijk naar de situatie zoals een 'objectieve, redelijke en geïnformeerde derde' ernaar zou kijken.

We gaan hier in op een situatie dat een ander een onjuiste voorstelling van zaken geeft en dit niet corrigeert.

Is duidelijk wie de relevante betrokkenen zijn?

Dan kan je bijvoorbeeld met hen contact opnemen en nadrukkelijk aangeven dat je afstand neemt van de door een ander gegeven voorstelling van zaken. Het is zorgvuldig om eerst degene die in gebreke is gebleven te informeren over je voornemen.

Is niet duidelijk wie de relevante betrokkenen zijn?

Zoals bij een onjuist persbericht. Dan overweeg je of een 'objectieve, redelijke en geïnformeerde derde' het nodig zou vinden om publiekelijk je te distantiëren, bijvoorbeeld door een persbericht of een advertentie. Het is zorgvuldig om eerst degene die in gebreke is gebleven te informeren over je voornemen.

Heb je te maken met een plicht tot geheimhouding?

Vertrouwelijke informatie moet je geheim houden (zie artikel 16 [VGBA](#)). Maar om je te kunnen distantiëren, moet je bepaalde informatie met de betrokkenen delen. Of het daarbij noodzakelijk is om vertrouwelijke informatie te delen, is per situatie verschillend. Je maakt hier een afweging over en vraagt je af wat een 'objectieve, redelijke en geïnformeerde derde' waarschijnlijk van je zou verwachten. Je vraagt je bijvoorbeeld het volgende af:

- Welke uitleg is voor de betrokkenen nodig zijn om te begrijpen welke zaken onjuist zijn voorgesteld?
- Verwacht je dat betrokkenen handelingen verrichten die ze anders niet zouden hebben gedaan? Welke informatie hebben ze nodig om dit te voorkomen?

Mogelijk kun je volstaan met de mededeling dat je het oneens bent met door een ander gegeven voorstelling van zaken. In sommige gevallen kan het noodzakelijk zijn om vertrouwelijke informatie te delen. Je beperkt je daarbij tot die informatie die voor de betrokkenen nodig is om het onjuiste beeld te corrigeren.

Enkele voorbeelden zijn:

- Je gaat met je klant mee naar een gesprek bij de bank over een financieringsaanvraag en je klant geeft een te eenzijdig beeld. Je vraagt je klant om dit aan te vullen, maar de klant doet dit niet. Je vertelt daarom dat je het niet eens bent met de zienswijze van de klant. De bankmedewerker vraagt hierop door en je geeft aan waarom je dit anders ziet dan je klant.
- Je klant heeft een heel positief persbericht uitgegeven terwijl uit de jaarrekening continuïteitsproblemen blijken. Je klant wil het persbericht niet rectificeren. Je geeft daarom zelf een persbericht uit waarin je aangeeft dat je jezelf distantieert van het persbericht van de klant, omdat je het daarin geschetste positieve beeld niet herkent en verwijst naar de jaarrekening.
- Je bent als externe accountant aanwezig bij de Algemene vergadering van aandeelhouders¹³ en het bestuur geeft mogelijk met opzet informatie die materieel misleidend is. Je laat de vergadering schorsen maar het bestuur is het met je oneens.
 - Het bestuur meldt bij de hervatting van de vergadering dat hier meer tijd voor nodig is en jullie hier gezamenlijk schriftelijk op terug komen.

¹³ Zie [NBA-handreiking 1118: Het optreden van de externe accountant in de AvA](#)

- Het bestuur vraagt om jouw toelichting tijdens de vergadering en zegt dat zij hier met je van mening over verschillen.
- Je krijgt van het bestuur geen gelegenheid om je te distantiëren tijdens de vergadering en zo nodig je standpunt toe te lichten. Je overweegt of een persbericht aan de aandeelhouders noodzakelijk is.

Wil je meer weten over het omgaan met vertrouwelijke informatie? Wij verwijzen daarvoor naar de [artikelsgewijze toelichting op de VGBA](#) onder Paragraaf 2.6 Vertrouwelijkheid.

Zijn er ook andere bedreigingen?

Verder is het van belang dat je opnieuw stap 1 toepast van het stappenplan. Er kunnen namelijk nog andere (extra) bedreigingen zijn. Zo leidt het nalaten van betrokkenen om hun gedrag te herstellen tot bedenkingen over de integriteit van betrokkenen. Je kunt je dan afvragen of je een professionele dienst en de relatie met de klant of je eigen organisatie nog wel kan voortzetten. Voor een voorbeeld over een bedreiging van de integriteit verwijzen wij naar [voorbeeld 1A](#) over de aanvaarding en continuering - van een klant of een dienstverband.

7.4 Wat leg je vast? (stap 3)

Een toelichting over de vastlegging kun je vinden in [paragraaf 1.3 Stappenplan toetsingskader VGBA uit Hoofdstuk 1 Inleiding](#).

Voorbeelden van specifieke professionele diensten

8 Beheer van gelden of andere bezittingen (non-assurance)

Het beheer van gelden of andere bezittingen van je klant of een ander kan het naleven van de fundamentele beginselen bedreigen. Wat zijn voorbeelden van mogelijke bedreigingen en wat kun je dan doen? Daarvoor gebruiken we het [stappenplan uit hoofdstuk 1](#).

Wat als sprake is van een assurance-opdracht?

Onderstaande voorbeelden hebben geen betrekking op assurance-opdrachten. Daarvoor geldt de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en wordt verwezen naar artikel 43 van de ViO over nevenfuncties. Volgens artikel 43 van de ViO is het voor een persoon verboden aan een accountantseenheid (of een ander onderdeel van het netwerk) niet toegestaan een nevenfunctie als beheerder uit te voeren bij een assuranceklant van die accountantseenheid.

Specifieke regels

Er kunnen specifieke regels gelden naast de regelgeving voor accountants, bijvoorbeeld eisen die het Burgerlijk Wetboek stelt aan een executeur-testamentair of bewindvoerder. Daar gaan we in dit voorbeeld niet op in.

8.1 Herken omstandigheden die kunnen leiden tot een bedreiging (stap 1)

Bij stap 1 gaat het erom dat je situaties herkent waarin het moeilijk wordt om je te houden aan de fundamentele beginselen. Zo kan het beheer van gelden of andere bezittingen van je klant of een ander leiden tot een bedreiging van de professionaliteit, integriteit of objectiviteit door zelftoetsing, vertrouwdsheid, eigen belang of belangenbehartiging.

Voorbeelden zijn:

- Een stichting vraagt je als penningmeester, waarbij je de bankrekening en de kas zal beheren.
- Je klant benadert jou als executeur voor zijn testament.
- Je hebt een samenstellingsopdracht bij een directeur-groootaandeelhouder (DGA). De DGA vraagt jou om plaats te nemen in de Stichting administratiekantoor (STAK) in het geval dat zij komt te overlijden.
- Je wordt gevraagd als bewindvoerder voor een relatie die in een situatie van schuldhulpverlening is terecht gekomen na een faillissement.
- Je bent op verzoek van je oom als financieel gevolmachtigde in zijn levenstestament opgenomen. Je treedt op als zijn gevolmachtigde voor de financiële zaken nadat hij wilsonbekwaam is geworden.
- Je bent door de curator gevraagd om betalingen te verrichten na de liquidatie van een onderneming.

De voorbeelden hebben met elkaar gemeen dat je een actieve, handelende rol krijgt met beperkt of geen toezicht.

8.2 Beoordeel de omstandigheden (vervolg stap 1): is sprake van een bedreiging?

Het beoordelen van de aard van de omstandigheden en de samenhang daarvan helpt je om de aanwezigheid van een bedreiging in te schatten. Denk hierbij aan het volgende:

I. Herkomst te beheren gelden of andere bezittingen

Een bedreiging van de integriteit en professionaliteit kan ontstaan als de door jou te beheren gelden of andere bezittingen afkomstig zijn uit illegale of onethische activiteiten, zoals het witwassen van

gelden. Door het beheer kan jij daarmee in verband worden gebracht. Het verkrijgen van informatie helpt om de aanwezigheid van een bedreiging in te schatten.

Bijvoorbeeld:

- Wat is de herkomst van de te beheren gelden of andere bezittingen?
- Wat zijn de redenen voor het uitbesteden van het beheer?

II. Samenloop van dienstverlening

Hoewel het verbod op een nevenfunctie als beheerder bij een assuranceklant uit de ViO (artikel 43) niet van toepassing is op non-assurancediensten, kan deze wel een indicatie geven voor een mogelijke bedreiging voor de objectiviteit. Bewustwording door het stellen van vragen en het verkrijgen van informatie helpt om de aanwezigheid van een bedreiging in te schatten.

Bijvoorbeeld:

- Samenloop van dienstverlening
 - Is sprake van samenloop van dienstverlening? Beïnvloeden deze diensten elkaar?
- Je wikkelt een nalatenschap af van een klant
 - Is je klant één van de erfgenamen? Dit kan leiden tot een bedreiging van de objectiviteit als je bij de afwikkeling laat beïnvloeden door je klant of door kennis van de financiële toestand van je klant (belangenbehartiging).
 - Werkt deze door op de jaarrekening die je voor de klant samenstelt (zelftoetsing)?
- Je neem plaats in een STAK na het overlijden van een klant
 - Dit kan leiden tot een bedreiging van de objectiviteit door zelftoetsing als de handelingen of beslissingen van invloed zijn op de door jou samengestelde jaarrekening of fiscale aangifte.
- Je bent financieel gevolmachtigde voor een klant op grond van een levenstestament
 - Ben je de enige financieel gevolmachtigde? Is dit een gezamenlijke taak of is er iemand die toezicht houdt (vier ogen-principe)?
 - Waar ziet de volmacht op toe? Gaat het om het verrichten van betalingen? Of om het besturen van de organisatie van de klant of het nemen van aandeelhoudersbesluiten? Dit kan leiden tot een bedreiging van de objectiviteit door zelftoetsing als de handelingen of beslissingen van invloed zijn op de door jou samengestelde jaarrekening of fiscale aangifte.

III. Ervaring en kennis

Verder kan sprake zijn van een bedreiging van de vakbekwaamheid als je onvoldoende ervaring of kennis hebt, zoals specifieke eisen die gelden voor een executeur-testamentair of bewindvoerder. Wij verwijzen hiervoor naar [voorbeeld 1B](#) over het aanvaarden en continueren van een opdracht of werkzaamheid.

Je stelt je actief, kritisch en alert op en gaat zo nodig op onderzoek uit naar meer informatie. Kijk naar de situatie zoals een 'objectieve, redelijke en geïnformeerde derde' ernaar zou kijken. Zou deze vinden dat sprake is van een onaanvaardbaar risico om je te houden aan de fundamentele beginselen? Dan is sprake van een bedreiging. Het kan je helpen om hierover met anderen te spreken, zoals een collega, een leidinggevende of een andere accountant. Zien zij de situatie ook als een bedreiging? Of niet? En waarom? Ook kun je het 'moreel besluitvormingsmodel' ([bijlage 1](#)) of het 'moreel intervisiemodel' ([bijlage 2](#)) gebruiken.

8.3 Zijn toereikende maatregelen mogelijk? (stap 2)

Bij een bedreiging moet je toereikende maatregelen nemen. Een maatregel is toereikend als die ertoe leidt dat je je houdt aan de fundamentele beginselen. Je moet dit ook zo snel mogelijk doen. Eén

maatregel kan mogelijk niet genoeg zijn en dan zijn meerdere maatregelen nodig. Net zoals in stap 1 kijk je naar de situatie zoals een 'objectieve, redelijke en geïnformeerde derde' dat zou doen.

Voorbeelden van maatregelen zijn:

- Je doet gedegen onderzoek naar de herkomst van de te beheren gelden of andere bezittingen en naar de redenen voor het uitbesteden van het beheer ervan (zie ook stap 1b).
- Je legt het doel van het beheer en het mandaat op grond waarvan het beheer plaatsvindt vast in een door de klant te ondertekenen opdrachtbevestiging.
- Je houdt de in beheer gegeven gelden of andere bezittingen gescheiden van je persoonlijke bezittingen en van de bezittingen van je accountantseenheid.
- Je wendt de in beheer gegeven gelden of andere bezittingen uitsluitend aan voor het doel waarvoor deze zijn bestemd.
- Een ander houdt toezicht op je handelingen (vier ogen-principe).
- Je legt geregeld verantwoording af over het gevoerde beheer en de daarmee behaalde resultaten aan de daarvoor in aanmerking komende persoon of personen en je bent te allen tijde bereid om aanvullende verantwoording af te leggen.
- Je leeft alle afspraken en eventuele wet- en regelgeving na die van toepassing zijn op het beheer van en het afleggen van verantwoording over de in beheer gegeven gelden of andere bezittingen.

Met betrekking tot samenloop van dienstverlening (zelftoetsing)

- Je maakt een scheiding of andere indeling van bepaalde verantwoordelijkheden en taken.
- Je laat de werkzaamheden voor de doorlopende (samenstellings)opdracht verrichten door een andere accountant binnen je accountantseenheid.
- Je maakt gebruik van een opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling gericht op de bedreiging of van een tweede lezing.

Wat als geen toereikende maatregelen mogelijk zijn?

Is het niet mogelijk om toereikende maatregelen te nemen? Dan weiger of beëindig je de professionele dienst. In het uiterste geval beëindig je zelfs de relatie met de klant of de eigen organisatie. Het is belangrijk om een zorgvuldige belangenafweging te maken waarbij de uitkomst per situatie zal verschillen.

Is sprake van het niet naleven van wet- en regelgeving of van fraude?

Dan zijn mogelijk nog andere maatregelen nodig op grond van de NV NOCLAR¹⁴ of de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft). Wij verwijzen daarvoor naar de betreffende regelgeving en bijbehorende uitleg¹⁵.

Overweeg je om te stoppen met de professionele dienst of een relatie te beëindigen? Kijk dan in de [algemene toelichting op de VGBA: Paragraaf 7.2. Stap 2b: stop!](#)

8.4 Wat leg je vast? (stap 3)

Een toelichting over de vastlegging kun je vinden in [paragraaf 1.3 Stappenplan toetsingskader VGBA uit Hoofdstuk 1 Inleiding](#).

¹⁴ Nadere voorschriften handelwijze accountant bij niet-naleving wet- en regelgeving door eigen organisatie of cliënt (NV NOCLAR).

¹⁵ Zie voor uitleg NBA-handreiking 1124 - Richtsnoeren voor de interpretatie van de Wwft.

9 Second opinions

Een second opinion kan het naleven van de fundamentele beginselen bedreigen. Wat zijn voorbeelden van mogelijke bedreigingen en wat kun je dan doen? Daarvoor gebruiken we het [stappenplan uit hoofdstuk 1](#).

Wat is een second opinion?

Van een second opinion is sprake als een accountant wordt gevraagd om een mening te geven over de toepassing van verslaggevings-, controle-, rapportage- of andere voorschriften door een andere accountant of professional. Dit kan bij een organisatie zijn waarmee de accountant onbekend is, als deze bijvoorbeeld geen bestaande klant is van het accountantskantoor.

9.1 Herken omstandigheden die kunnen leiden tot een bedreiging (stap 1)

Bij stap 1 gaat het erom dat je situaties herkent waarin het moeilijk wordt om je te houden aan de fundamentele beginselen. Zo kan een second opinion leiden tot een bedreiging van vakbekwaamheid en zorgvuldigheid. Als je onbekend met bepaalde feiten en informatie die wel bij een andere professional bekend zijn, kan dit leiden tot een verkeerde second opinion. Soms kunnen verschillende belangen een rol spelen en bijvoorbeeld leiden tot gekleurde informatie. Bijvoorbeeld:

- Je wordt door een collega gevraagd om een rapport mee te lezen.
- Je wordt door een nieuwe klant gevraagd om een mening te geven over een rapport dat is uitgebracht door de voorgaande accountant bij deze klant.
- Een directeur heeft twijfels over de inhoud van het rapport van een andere accountant en vraagt jouw mening.
- Je betwijfelt of de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening, die door een voorgaande accountant is opgesteld, wel passend zijn.
- Je krijgt een opdracht tot een due diligence onderzoek bij een mogelijke overname van een onderneming. De verkopende partij laat zich ook bijstaan door een accountant.

Voor een voorbeeld over een bedreiging door verschillende belangen verwijzen wij naar [voorbeeld 5](#) over het omgaan met tegenstrijdige belangen.

Verder kan sprake zijn van een bedreiging van de vakbekwaamheid als je onvoldoende ervaring of kennis hebt. Wij verwijzen hiervoor naar [voorbeeld 1B](#) over het aanvaarden en continueren van een opdracht of werkzaamheid.

9.2 Beoordeel de omstandigheden (vervolg stap 1): is sprake van een bedreiging?

Het beoordelen van de aard van de omstandigheden en de samenhang daarvan helpt je om de aanwezigheid van een bedreiging in te schatten. Denk hierbij aan het volgende:

- Wat is de achterliggende reden van de second opinion volgens de klant en de andere accountant? Stemt de motivering overeen?
- Welke belangen zijn er bij de betrokken partijen?
- Wat is de reikwijdte van de opdracht?
- Kun je de benodigde informatie krijgen?
- Kan je gebruik maken van de werkzaamheden van de andere professional?
- Wat zijn de omstandigheden waaronder het verzoek is gedaan?

Je kan hierbij gebruik maken van vrijwillig collegiaal overleg met de andere accountant voorafgaand aan de aanvaarding van de opdracht, zie onder [voorbeeld 1A](#).

Je stelt je actief, kritisch en alert op en gaat zo nodig op onderzoek uit naar meer informatie. Kijk naar de situatie zoals een 'objectieve, redelijke en geïnformeerde derde' ernaar zou kijken. Zou deze

vinden dat sprake is van een onaanvaardbaar risico om je te houden aan de fundamentele beginselen? Dan is sprake van een bedreiging. Het kan je helpen om hierover met anderen te spreken, zoals een collega, een leidinggevende of een andere accountant. Zien zij de situatie ook als een bedreiging? Of niet? En waarom? Ook kun je het 'moreel besluitvormingsmodel' ([bijlage 1](#)) of het 'moreel intervisiemodel' ([bijlage 2](#)) gebruiken.

9.3 Zijn toereikende maatregelen mogelijk? (stap 2)

Bij een bedreiging moet je toereikende maatregelen nemen. Een maatregel is toereikend als die ertoe leidt dat je je houdt aan de fundamentele beginselen. Je moet dit ook zo snel mogelijk doen. Eén maatregel kan mogelijk niet genoeg zijn en dan zijn meerdere maatregelen nodig. Net zoals in stap 1 kijk je naar de situatie zoals een 'objectieve, redelijke en geïnformeerde derde' dat zou doen.

Voorbeelden van maatregelen zijn:

- Je informeert de klant over de inherente beperkingen die aan de second opinion zijn verbonden.
- Je wint informatie in bij de andere accountant, waarvoor je vooraf toestemming vraagt aan de klant.
- Je omschrijft de reikwijdte van de opdracht in een opdrachtbevestiging of een andere schriftelijke vastlegging.
- Je vermeldt in je rapport waar je je op hebt gebaseerd en voor wie of welk doel het rapport is bedoeld en welke inherente beperkingen je opdracht of rapport kent;.
- Je vraagt de klant om een bevestiging van hetgeen is besproken.
- Je legt de concept rapportage met de second opinion ter reactie aan de andere accountant voor.

Vind je het noodzakelijk om contact op te nemen met de andere accountant en krijg je hiervoor geen toestemming van de klant? Dan beoordeel je of je de opdracht kunt aanvaarden of continueren. Afhankelijk van de situatie kan het beschrijven van de inherente beperkingen van de opdracht in de rapportage een toereikende maatregel zijn. Soms is dit niet toereikend, bijvoorbeeld omdat bij de gebruiker(s) van het rapport toch misverstanden zouden kunnen ontstaan.

Wat als geen toereikende maatregelen mogelijk zijn?

Is het niet mogelijk om toereikende maatregelen te nemen? Dan weiger of beëindig je de professionele dienst. In het uiterste geval beëindig je zelfs de relatie met de klant of de eigen organisatie. Het is belangrijk om een zorgvuldige belangenafweging te maken waarbij de uitkomst per situatie zal verschillen.

Overweeg je om te stoppen met de professionele dienst of een relatie te beëindigen? Kijk dan in de [algemene toelichting op de VGBA](#): Paragraaf 7.2. Stap 2b: stop!

9.4 Wat leg je vast? (stap 3)

Een toelichting over de vastlegging kun je vinden in [paragraaf 1.3 Stappenplan toetsingskader VGBA uit Hoofdstuk 1 Inleiding](#).

10 Opstellen van en rapporteren over informatie

Het opstellen van en rapporteren over informatie kan het naleven van de fundamentele beginselen bedreigen. Wat zijn voorbeelden van mogelijke bedreigingen en wat kun je dan doen? Daarvoor gebruiken we het [stappenplan uit hoofdstuk 1](#).

10.1 Herken omstandigheden die kunnen leiden tot een bedreiging (stap 1)

Bij stap 1 gaat het erom dat je situaties herkent waarin het moeilijk wordt om je te houden aan de fundamentele beginselen. Zo kan het opstellen van en rapporteren over informatie leiden tot een bedreiging van integriteit, professionaliteit of vakbekwaamheid en zorgvuldigheid door eigenbelang of intimidatie. Je kan hierbij beslissingen nemen op basis van professionele oordeelsvorming waarbij je een bepaalde mate van vrijheid hebt (beoordelingsruimte). Voorbeelden zijn¹⁶:

- Je maakt een schatting van de reële waarde waardoor een positief resultaat over het boekjaar kan veranderen in een negatief resultaat;
- De directeur vraagt je om advies over de verkoop van een actief met het oog op de presentatie van de balanspositie: aan het einde van het boekjaar of het volgende boekjaar;
- Je hebt de keuze uit twee waarderingsgrondslagen voor financiële verslaggeving en je kan een alternatief kiezen dat een gunstiger beeld oplevert voor je organisatie maar minder voor de hand ligt;
- De bank heeft als voorwaarde bij een financiering ondergrenzen aan kapitaalratio's gesteld. Je kunt bepaalde transacties administratief naar een ander boekjaar verschuiven om te voorkomen dat deze kapitaalratio's worden overschreden.

De verslaggevingsregels zijn hierbij het uitgangspunt, maar vragen soms om een bepaalde interpretatie. Het is belangrijk dat je je bewust bent van de risico's van beoordelingsruimte: je mag deze ruimte niet misbruiken om de beoogde gebruikers van de informatie te misleiden. Bijvoorbeeld als je een schatting van de reële waarde maakt met als doel het resultaat verkeerd weer te geven. Hierbij kunnen bepaalde omstandigheden een rol spelen, zoals druk van een ander om informatie aan te passen of een persoonlijk financieel belang.

Ervaar je druk van een ander om informatie aan te passen? Of omdat de organisatie bepaalde doelstellingen oplegt zoals het behalen van een bepaalde omzet of winst?

Kijk dan in [voorbeeld 6](#) over Omgaan met druk om te handelen tegen de regels van de VGBA.

Heb je een persoonlijk financieel voordeel bij het gunstig voorstellen van de cijfers, bijvoorbeeld omdat je een winstafhankelijke bonus krijgt?

Kijk dan in [voorbeeld 4](#) over Financiële banden met een organisatie (non-assurance).

Wanneer is sprake van misbruik van beoordelingsruimte? Kijk voor uitleg en voorbeelden in de [artikelsgewijze toelichting](#) op artikel 9 van de VGBA.

10.2 Beoordeel de omstandigheden (vervolg stap 1): is sprake van een bedreiging?

Het beoordelen van de aard van de omstandigheden en de samenhang daarvan helpt je om de aanwezigheid van een bedreiging in te schatten. Denk hierbij aan het volgende:

- Hoe zou een 'objectieve, redelijke en geïnformeerde derde' naar je afwegingen kijken?
- Hoe zouden de afwegingen op jezelf overkomen wanneer deze door een collega accountant zou worden gedaan?

¹⁶ Voor assurance-opdrachten gelden onafhankelijkheidsregels over samenloop met andere vormen van dienstverlening, zoals het opstellen en rapporteren over informatie. Wij gaan bij deze voorbeelden hier niet op in. Zie de hoofdstukken 3 en 4 over samenloop van dienstverlening van de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO).

- Je bent alert op reacties van anderen en collega-accountants.
- Zijn er in je organisatie voorschriften of procedures die je kan volgen?

Wij verwijzen verder naar de vragen in paragraaf 5.2 bij een bedreiging door verschillende belangen.

Je stelt je actief, kritisch en alert op en gaat zo nodig op onderzoek uit naar meer informatie. Kijk naar de situatie zoals een 'objectieve, redelijke en geïnformeerde derde' ernaar zou kijken. Zou deze vinden dat sprake is van een onaanvaardbaar risico om je te houden aan de fundamentele beginselen? Dan is sprake van een bedreiging. Het kan je helpen om hierover met anderen te spreken, zoals een collega, een leidinggevende of een andere accountant. Zien zij de situatie ook als een bedreiging? Of niet? En waarom? Ook kun je het 'moreel besluitvormingsmodel' ([bijlage 1](#)) en het 'moreel intervisiemodel' ([bijlage 2](#)) gebruiken.

10.3 Zijn toereikende maatregelen mogelijk? (stap 2)

Bij een bedreiging moet je toereikende maatregelen nemen. Een maatregel is toereikend als die ertoe leidt dat je je houdt aan de fundamentele beginselen. Je moet dit ook zo snel mogelijk doen. Eén maatregel kan mogelijk niet genoeg zijn en dan zijn meerdere maatregelen nodig. Net zoals in stap 1 kijk je naar de situatie zoals een 'objectieve, redelijke en geïnformeerde derde' dat zou doen.

Voorbeelden van maatregelen zijn:

- Bij de totstandkoming van de informatie
 - Je gaat na wat het doel is van de informatie, voor wie en wat de context is en je neemt dit zo nodig op in de op te stellen informatie.
 - Je bent transparant in je werkwijze voor de gebruikers van informatie door bijvoorbeeld bepaalde schattingen, benaderingen en aannames toe te lichten.

Deze maatregelen zijn nog meer van belang in een situatie waarin geen verslaggevings- of rapporteringsvoorschriften gelden, zoals bijvoorbeeld bij een prognose.

- Inzet van een ander
 - Je bespreekt je afwegingen met een collega-accountant of een andere deskundig persoon.
 - Je laat de werkzaamheden verrichten door een andere deskundig persoon.
 - Je laat de uitgevoerde werkzaamheden beoordelen door collega-accountant of een andere deskundig persoon.
 - Je maakt gebruik van een opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling gericht op de bedreiging of van een tweede lezing.

Word je in verband gebracht met informatie die materieel onjuist, onvolledig of misleidend is? Of wordt jouw betrokkenheid bij informatie door een ander onjuist voorgesteld?

Dan is artikel 9 of 10 van de VGBA van toepassing. Wij verwijzen naar de [artikelsgewijze toelichting op artikel 9 en 10 van de VGBA](#).

Wat als geen toereikende maatregelen mogelijk zijn?

Is het niet mogelijk om toereikende maatregelen te nemen? Dan weiger of beëindig je de professionele dienst. In het uiterste geval beëindig je zelfs de relatie met de klant of de eigen organisatie. Het is belangrijk om een zorgvuldige belangenafweging te maken waarbij de uitkomst per situatie zal verschillen.

Overweeg je om te stoppen met de professionele dienst of een relatie te beëindigen? Kijk dan in de [algemene toelichting op de VGBA](#): Paragraaf 7.2. Stap 2b: stop!

10.4 Wat leg je vast? (stap 3)

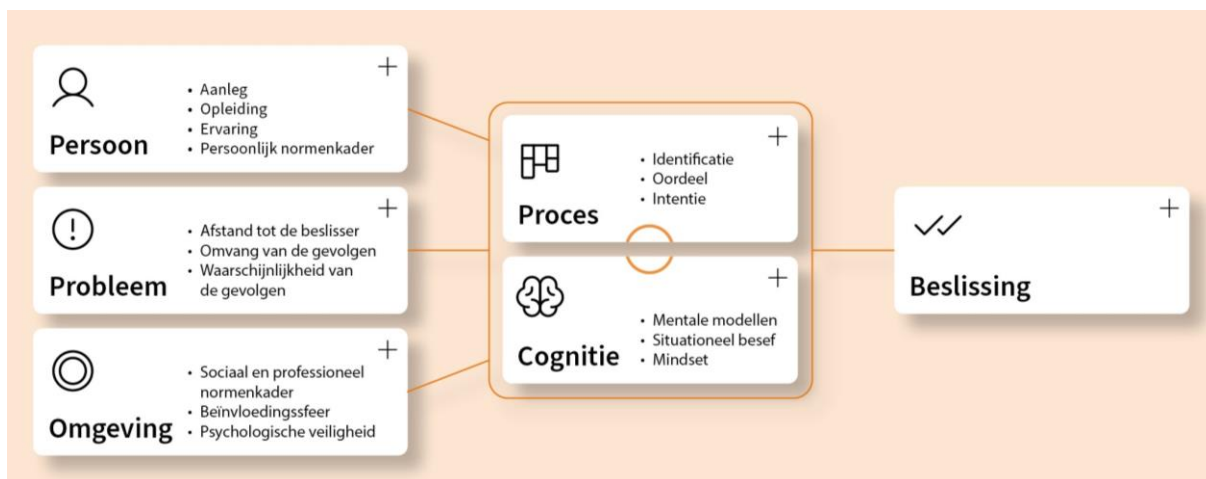
Een toelichting over de vastlegging kun je vinden in [paragraaf 1.3 Stappenplan toetsingskader VGBA uit Hoofdstuk 1 Inleiding](#).

Bijlage 1 Moreel besluitvormingsmodel voor accountants

Accountants komen regelmatig in aanraking met vraagstukken die toepassing van ethische principes vereisen om morele beslissingen te nemen. Voor het nemen van een morele beslissing is inzicht nodig in het proces van besluitvorming en in de factoren die de besluitvorming beïnvloeden.

Het moreel besluitvormingsmodel voor accountants geeft weer hoe ethisch competente accountants tot morele beslissingen komen. Het model kan zorgen voor bewustwording onder accountants over het proces van morele besluitvorming, maar is geen stappenplan om te bepalen hoe zij tot die beslissingen kunnen komen.

De gedachtegang achter het model is dat accountants die het model gebruiken beter in staat zijn om na te gaan welke factoren hun morele besluitvorming negatief kunnen beïnvloeden. Door herhaaldelijk gebruik van het model zullen zij na verloop van tijd hun vaardigheid verbeteren om de morele intensiteit van beslissingsproblemen in te schatten. Daardoor zullen zij beter in staat zijn om moreel juiste beslissingen te nemen. Om de toegankelijkheid van het model te vergroten is een interactieve website ontwikkeld. Zie voor meer informatie: www.nba.nl/besluitvormingsmodel.

Figuur 2: Het Moreel besluitvormingsmodel voor accountants

Bijlage 2 Moreel intervisiemodel

In het morele intervisiemodel - ontwikkeld door Nyenrode Business Universiteit – komen een aantal elementen voor die behulpzaam kunnen zijn bij het komen tot een oordeel over wat te doen dan wel te laten bij morele dilemma's. De volgende elementen komen hierbij aan de orde: relevante feiten, interne procedures, relevante beroepsethische aspecten, fundamentele beginselen die van toepassing zijn en mogelijke alternatieve handelingswijzen.

Het morele intervisiemodel van Nyenrode bestaat uit zes vragen:

1 Welke beslissing moet ik nemen?

Beschrijf de problematiek vanuit een persoonlijk perspectief en geef nauwkeurig aan welke handeling wordt overwogen (iets niet doen kan in voorkomende gevallen ook een handeling zijn). Formuleer de vraag als volgt: Behoor ik X te doen/na te laten?

2 Wie zijn de belanghebbenden?

Maak een inventarisatie van alle partijen, individuen en instanties van wie rechten of belangen bij de beslissing in het geding zijn.

3 Wat zeggen de beroepsregels, bedrijfscodes of andere bindende voorschriften?

Zijn er kaders die behulpzaam kunnen zijn bij de beslissing, bijvoorbeeld beroepsregels, bedrijfscodes of bepalingen die voortkomen uit richtlijnen of wettelijke kaders?

4 Welke argumenten kunnen worden aangevoerd?

Om een positie te bepalen - iets doen of nalaten - moet men argumenten kunnen geven die ook voor anderen overtuigend kunnen zijn. Ook moet men aandacht besteden aan de argumenten die tegen het standpunt kunnen worden ingebracht; niet om ze volledig onschadelijk te maken, maar wel om te laten zien dat ze in de overweging zijn meegenomen en om in de conclusie aan te kunnen geven hoe men recht wil doen aan de tegenargumenten. Noteer in twee kolommen:

11 de argumenten om X wel te doen;

12 de argumenten om X niet te doen.

5 Wat is de conclusie?

Zijn eenmaal de argumenten voor en tegen uitgewisseld en gewogen, dan kan en moet er een duidelijke conclusie worden geformuleerd. Geef aan welke argumenten hierbij de doorslag hebben gegeven. U mag een creatieve oplossing formuleren waarmee recht wordt gedaan aan zoveel mogelijk argumenten (voor én tegen). Onderzoek daarbij of er mogelijkheden zijn om de schade te verminderen die bepaalde belanghebbenden ondervinden. Deze schade is terug te vinden in het rijtje argumenten dat als minder zwaarwegend is beoordeeld.

6 Doe ik het ook?

Sta ik achter mijn conclusie? Kan ik mezelf in de spiegel blijven aankijken? Kan ik het uitleggen? Ga ik het daadwerkelijk doen?

Zie voor meer informatie: <https://www.nba.nl/over-nba/organisatie/ledengroepen/ledengroep-accountants-in-business/moreel-intervisie-model/>.

Koninklijke Nederlandse
Beroepsorganisatie
van Accountants

Mercuriusplein 3
2132 HA Hoofddorp
Postbus 242
2130 AE Hoofddorp

T 088 4960 301
E nba@nba.nl
I www.nba.nl